

El tràfic de drogues de síntesi a la ciutat de Barcelona. La mirada de les institucions

JOSEP LLUÍS DOMÍNGUEZ FIGUEIRIDO

Coordinador tècnic de l'Escola de Policia de Catalunya. Professor del Graduat en Criminologia i Política Criminal de la Universitat de Barcelona

JOSÉ IGNACIO GALLEGO SOLER

Professor titular del Departament de Dret Penal i Ciències Penals de la Universitat de Barcelona

ANABEL RODRÍGUEZ BASANTA

Facultativa de l'Escola de Policia de Catalunya. Col·laboradora del Graduat en Criminologia i Política Criminal de la Universitat de Barcelona

CRISTINA ANEAS PÉREZ

Graduada en criminologia i política criminal per la Universitat de Barcelona. Escola de Policia de Catalunya¹

83

1. INTRODUCCIÓ

En aquest article presentem els resultats de la investigació que hem desenvolupat en el marc del projecte, finançat per la Comissió Europea, «Tràfic de drogues de síntesi en tres ciutats europees: tendències principals i presència del crim organitzat». ² Dins d'aquest projecte, la nostra feina s'ha centrat a conèixer quina percepció institucional existeix sobre el tràfic de drogues de síntesi a Barcelona i quin tipus d'activitat duen a terme les administracions públiques a partir d'aquesta percepció.

1. Volem indicar que les criminòlogues Lúcia Aguiló, Xènia Cano i Yolanda Cano han col·laborat en l'explotació quantitativa d'una sèrie de sentències (1995-2000) de la Secció segona de l'Audiència Provincial de Barcelona en matèria de delictes de tràfic de drogues. Així mateix, volem agrair al president de l'esmentada Secció, Pedro Martín, i als components de la seva oficina judicial que ens hagin facilitat l'accés al material. Al llarg d'aquest treball aniran apareixent els aspectes més rellevants d'aquesta explotació.

2. Aquest projecte ha estat coordinat per l'organització italiana Narcomafie-Gruppo Abele i ha estat dut a terme pel Transnational Institute a Holanda i per l'Institut d'Estudis sobre Conflictes i Acció Humanitària a Espanya (IECAH). L'IECAH va encarregar la realització del treball a dos grups d'investigadors que s'han ocupat de qüestions diverses. D'una banda, es troba el grup que ha preparat aquest article; d'altra, el grup d'antropòlegs liderat per Mila Barruti i per Joan Pallarès, que ha intentat dibuixar una imatge del mercat de drogues de síntesi a Barcelona a partir d'informació provinent dels subjectes que hi estan implicats.

Abans d'entrar en l'explicació dels elements que configuren el context de la nostra investigació i de referir-nos als resultats que n'hem obtingut, creiem que cal fer tres aclariments de caràcter general.

El primer es refereix a l'àmbit territorial de la investigació. Inicialment se circumscribia a la ciutat de Barcelona; tanmateix, en desenvolupar el nostre treball vam observar que les dinàmiques del tràfic de drogues exigien fer referència a un espai més ampli, de tipus regional. Això no significa que haguem intentat explicar què succeeix a Catalunya en relació amb el tràfic de drogues de síntesi, ja que aquesta tasca requeriria un esforç encara superior al ja realitzat, sinó que hem procurat comprendre el paper de la ciutat en aquest context geogràfic i, en la mesura del possible, apuntar les seves implicacions en els àmbits nacional i internacional.

El segon fa referència al valor de la informació obtinguda. No pretenem fer de la versió institucional sobre el tràfic de drogues de síntesi en una determinada zona el «relat real» sobre aquesta qüestió. Som conscients que aquesta versió es basa en discursos construïts institucionalment i socialment i que, en conseqüència, presenta certes limitacions.³ Per aquest motiu, no solament ens interessa exposar les dades obtingudes sinó també reflexionar, al fil d'aquestes, sobre el context institucional en el qual les dades es construeixen i sobre la manera com es construeixen.

El tercer aclariment es refereix a les fonts amb què hem treballat. Per intentar elaborar el relat institucional hem realitzat entrevistes semiestructurades a membres dels diversos cossos policials que actuen a Catalunya, de l'advocacia, de l'Administració de justícia i d'altres àmbits institucionals,⁴ hem explotat les fonts d'informació qualitativa sobre operacions

3. Encara que també creiem que té un gran valor informatiu si es contrasta amb altres fonts. Sobre aquesta qüestió podem indicar que, com a regla general, la informació obtinguda de les institucions ha coincidit amb les dades obtingudes pels nostres companys antropòlegs. En aquest sentit, volem ressaltar que en aquest mateix moment s'està elaborant un treball on s'intenten reflectir els resultats conjunts de la investigació.

4. S'han dut a terme un total de vint-i-cinc entrevistes. En tots els casos el procés per arribar a les fonts d'informació ha començat amb la sol·licitud —mitjançant una carta al màxim responsable a Catalunya de la institució de què es tractava— d'una entrevista per presentar el projecte i per demanar el tipus d'informació que creïem oportuna. En general, aquest procediment, de per si lent, ha generat un grau de col·laboració més que acceptable i ens ha permès anar assimilant els factors de tot tipus (institucionals, polítics, etc.) que podien estar presents en el desenvolupament de la investigació. La complexitat del mapa institucional a Catalunya i el fet de no comptar amb informadors estables en aquest àmbit van ser els factors que ens van recomanar seguir aquesta via.

La major part de les entrevistes es van fer a partir d'un qüestionari que vam elaborar d'acord amb el guió de treball preparat pels diversos grups d'investigació que participaven en el projecte. La lectura de material estadístic i doctrinal, així com la informació derivada d'aquestes trobades, van afavorir que es perfilés una mica més el guió original. Aquest qüestionari es va adaptar en part a les característiques dels actors institucionals entrevistats quan les seves competències o el seu nivell d'especialització ho requerien. Només en uns quants casos (ja fos per l'alt nivell d'especialització tècnica de l'entrevistat o per circumstàncies atribuïbles a l'entrevistador) l'entrevista va ser oberta, encara que sempre es va partir dels ítems temàtics plantejats en l'esmentat guió de treball.

policials de repressió del tràfic de drogues i, finalment, hem analitzat la informació quantitativa disponible a les institucions oficials que ens han permès accedir-hi.⁵

A partir de les entrevistes realitzades i de la documentació consultada, podem afirmar que avui hi ha poca informació sobre el tipus de mercat que es construeix al voltant de les drogues de síntesi a Barcelona i Catalunya. Creiem que això passa, en gran mesura, perquè fins a aquest moment aquestes substàncies no han constituït una prioritat en les línies d'actuació de les diverses administracions competents en matèria de drogodependències en el territori català.⁶

2. QÜESTIONS PRÈVIES

2.1 Aclariment sobre la categoria de drogues de síntesi

Les drogues sintètiques, també anomenades drogues de disseny o de síntesi, són substàncies que es creen mitjançant un procés de modificació de l'estructura química de determinats productes naturals o compostos farmacològics (Capdevila, 1995). Dins d'aquesta categoria encaixen moltes substàncies que es poden obtenir en un laboratori, tant legals com il·legals. De fet, la història de les drogues de síntesi està íntimament lligada a l'evolució de les innovacions de la indústria química i farmacèutica. N'hi ha prou d'indicar com a exemple que la substància de síntesi més estesa actualment, l'MDMA, va ser patentada per l'empresa E. Merck el 1912.

En l'àmbit farmacèutic la síntesi de substàncies es revela especialment útil perquè permet generar fàrmacs més específics, més potents i menys tòxics, per a patologies concretes. Aquesta particularitat explica que les companyies farmacèutiques destinin recursos a la investigació en aquest tipus de substàncies; de fet, els experts apunten que aquestes guanyaran terreny i es consolidaran en el futur dins del mercat farmacèutic (Capdevila,

Les entrevistes no han estat gravades, normalment perquè la generació de confiança entre entrevistadors i entrevistat així ho exigia i excepcionalment perquè així ens ho va demanar l'entrevistat. S'ha treballat, per tant, sobre la transcripció de les notes de les entrevistes, la qual es feia immediatament després de tenir lloc la trobada.

5. Volem agrair la col·laboració de les institucions següents en aquesta investigació: Direcció General de Seguretat Ciutadana del Departament de Justícia i Interior, Prefectura Superior del Cos Nacional de Policia a Catalunya, VII Zona de la Guàrdia Civil, Guàrdia Urbana de Barcelona, Dependència Regional de Duanes, Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i Audiència Provincial de Barcelona.

6. No obstant això, coincidint amb l'elaboració d'aquest informe s'estava fent una primera sistematització de dades, coordinada per la Delegació del Govern a Catalunya, arran de la mort i la intoxicació de diversos joves que havien consumit drogues de síntesi (Avui, 2002; Ciércoles, 2002; Costa-Pau, 2002; Ríos, 2002; Rodríguez, 2002).

1995), però també indiquen la possibilitat que algunes de les innovacions químiques que en resultin derivin cap al mercat il·legal.

L'origen de l'expressió anàloga *drogues de disseny* s'associa, precisament, a la producció i la introducció de substàncies sintètiques en el mercat il·legal. Aquest terme va ser encunyat els anys seixanta per Gary Henderson, un farmacèutic de la Universitat de Califòrnia, per referir-se a diferents drogues que començaven a ser objecte de tràfic il·legal i que podien fabricar-se en laboratoris clandestins «a mida del consumidor», per imitar els efectes d'altres drogues el tràfic de les quals era delictu. L'avantatge principal d'aquestes substàncies consistia, així, que podien eludir la persecució penal en no estar incloses en els convenis internacionals de fiscalització de substàncies.

La més coneguda i estesa de les anomenades drogues sintètiques en el nostre context és l'èxtasi o MDMA (metilenedioximetamfetamina). Es tracta d'una fenitelamina obtinguda a partir d'un procés de síntesi d'un derivat de l'amfetamina. El consum d'aquesta substància s'observa essencialment en els temps i els espais d'oci, concretament en discoteques i altres locals de festa durant els caps de setmana. Però l'MDMA ha conviscut tradicionalment en el context de la «festa» amb unes altres fenitelamines (MDA o «píndola de l'amor», MDE o EVA, MBDB, etc.) i amb altres tipus de drogues com les amfetamines o els al·lucinògens (principalment, l'LSD).⁷ D'altra banda, l'observació del mercat apunta l'aparició constant de substàncies noves en el context de la festa, les més recents, la ketamina i el GHB (Barruti, Díaz i Pallarés, 2002, 2003).

La convivència de diversos tipus de substàncies que presenten pautes de consum semblants i la progressiva transformació del mercat de drogues (amb l'aparició de noves substàncies) són, possiblement, les causes que expliquen la manca d'una definició institucional clara i unànime de la categoria de les drogues de disseny. De fet, la categorització policial i judicial d'aquestes substàncies ha anat variant en el temps.⁸

Aquestes circumstàncies ens han fet adoptar un concepte ampli de drogues de síntesi o drogues de disseny, per tal d'acollir les diverses substàncies que s'associen al context de la festa i per abastar les possibles innovacions que produeix la investigació farmacèutica.

7. Una llista força actualitzada dels derivats amfetamínic, així com la descripció de la seva estructura química, es pot consultar a Anglada *et al.* (2002).

8. Un exemple d'això és el tractament estadístic de la informació institucional sobre aquestes drogues que, de vegades, limita les seves possibilitats d'explotació. Així, és difícil fer sèries temporals comparables sobre certs aspectes (incautacions, etc.) de les drogues de síntesi, ja que de vegades les dades oficials es construeixen incloent a la mateixa categoria les amfetamines i els al·lucinògens, juntament amb l'MDMA o l'MDA, mentre que altres vegades es diferencien aquests tipus de substàncies o, fins i tot, es considera separatament una única varietat (concretament, l'MDMA).

2.2 Motius que impulsen la preocupació per les drogues de síntesi

Dos motius estan impulsant l'interès per conèixer més bé les característiques dels mercats de drogues de síntesi. Des de la perspectiva del tràfic, els països receptors destaquen el desenvolupament creixent de xarxes internacionals, especialment de les que operen des d'Europa i l'Àsia cap a l'Amèrica del Nord (Anglada *et al.*, 2002, 478-481). Des de l'òptica del consum, s'observa amb preocupació la seva extensió entre la població més jove.⁹

En relació amb aquesta darrera qüestió, originàriament el consum de drogues sintètiques a Espanya es localitzava en zones concretes (Illes Balears, Madrid, Barcelona i València) i es feia en cercles reduïts. Aquestes substàncies comencen a popularitzar-se entre la gent jove al començament de la dècada dels noranta, alhora que es difon l'anomenada música màquina i una forma d'oci caracteritzada pel desplaçament entre diverses discoteques durant tot el cap de setmana (el cas més conegut és el de la *ruta del bacalao*, que hi ha entre Madrid i València). Aquesta popularització, que va venir acompanyada d'un descens en l'edat dels consumidors (Gamella i Álvarez, 1999), comença a les zones inicials de consum i s'estén posteriorment a la resta de l'Estat.

Actualment, alguns indicadors apunten a l'estabilització del consum d'aquestes drogues (Barruti, Díaz i Pallarés, 2002 i 2003) i les dades indiquen que no són les més consumides entre el jovent.¹⁰ No obstant això, almenys tres qüestions aconsellen mantenir l'atenció sobre aquest tipus de consum. En primer lloc, s'ha de determinar fins a quin punt pot tenir un paper d'atracció cap a altres consums: d'una banda, perquè sovint el consumidor de «pastilles» és en realitat un «policonsumidor»; d'altra, perquè les dades mostren que malgrat que en molts casos, en augmentar l'edat del consumidor, s'abandonen les «pastilles» i altres drogues, en uns altres supòsits es passa cap a altres substàncies, essencialment cocaïna. En segon lloc, si bé es detecta una estabilització del mercat, no és estrany que apareguin, encara que sigui amb caràcter temporal, nous consums associats als llocs de festa (per exemple, de ketamina i de GHB)¹¹ que poden implicar riscos per als consumidors. En tercer lloc, s'observa una

9. Tots dos motius s'han confirmat en la recent Assemblea Extraordinària de l'Organització de les Nacions Unides, que ha tingut lloc a Viena aquest passat mes d'abril (*El País*, 2003).

10. Segons l'Enquesta de joventut i seguretat, el consum de marihuana o haixix és, amb diferència, el prevalent en matèria de drogues il·legals: un 35,8% dels joves ha consumit aquestes substàncies algun cop, dels quals el 7,9% les havia consumit el mes anterior de sis a dinou cops i el 12,9%, de vint a més cops. D'altra banda, l'èxtasi o altres drogues de disseny han estat consumides alguna vegada pel 8,8% dels joves entrevistats; el seu consum habitual és també més reduït: un 1,5% ho havia consumit el mes anterior entre sis i dinou vegades i l'1,4%, més de vint vegades. Una enquesta elaborada per la Unitat d'Adolescents de l'Institut Dexeus (Ricart, 2002) eleva el percentatge d'adolescents que ha provat alguna vegada les drogues de disseny a un 10,5%.

11. Tot i que les dades de l'Observatori de Nous Consums assenyalen que ja està retrocedint el consum d'aquestes dues substàncies (Barruti, Díaz i Pallarés, 2002 i 2003).

preocupació institucional per les possibles conseqüències negatives del consum d'aquest tipus de substàncies en diversos àmbits, com el de la salut (De Benito, 2002; Mediavilla i López, 1999) i, fins i tot, el de la seguretat.¹²

2.3 La informació disponible sobre el mercat de drogues de síntesi a Barcelona

Un dels aspectes que ens vam plantejar en iniciar la investigació era determinar la informació de què disposàvem sobre l'estructura del mercat de drogues de síntesi a la ciutat de Barcelona.

En els contactes inicials entre els grups de treball es va posar de manifest que mancàvem d'informadors sobre allò que es podria definir com el nivell més alt de la xarxa de tràfic però que, gràcies a les dades que derivaven dels treballs de camp de l'Observatori de Nous Consums de drogues en l'àmbit juvenil (Barruti, Díaz i Pallarés, 2002 i 2003), sí que disposàvem d'una primera aproximació als nivells mitjà i inferior. Per això vam decidir partir d'aquesta primera aproximació per comprovar si el treball de camp i la informació institucional posteriors la completaven, la corregien o la confirmaven.

En concret, els informes de l'Observatori descriuen tres nivells de distribució i/o venda:

a) Nivell baix

Es tracta d'un nivell «a la menuda», en el qual la persona compra —gairebé sempre al mateix proveïdor— quantitats petites (menys de cent «pastilles») i les distribueix a un grup de coneguts i amics, el qual a la vegada ven a altres subjectes en els llocs de festa. Amb aquest sistema hom es pot finançar el consum propi i altres despeses relacionades amb aquesta forma d'oci. Sovint els venedors d'aquest nivell, que han sorgit per proveir el grup d'amics, ascendeixen al nivell superior.

b) Nivell mitjà

En aquest nivell s'opera amb quantitats més grans (de cent a cinc-cents unitats), els venedors solen tenir una clientela més o menys fixa i

12. Un aspecte concret de la problemàtica de seguretat que s'associa als joves té a veure amb els espais i temps d'esbarjo. Segons l'Enquesta de seguretat pública de Catalunya de l'any 2000, la població percep un augment de la violència en els locals nocturns (un 52% dels entrevistats creu que ha empitjorat la violència juvenil a les discoteques). D'altra banda, segons l'Enquesta de joventut i seguretat a Catalunya, un 16% de les agressions físiques més greus que pateixen els joves escolaritzats catalans passa a discoteques, bars o als voltants d'aquests locals. Aquest mateix instrument estableix una tipologia de joves a partir de la relació de diverses variables, entre les quals hi ha el consum de drogues i les conductes problemàtiques reconegudes pels alumnes. El creuament d'informació mostra que els joves amb més consums d'alcohol i drogues són també els que porten a terme més agressions (contra les persones i contra les coses). Aquests consums també poden augmentar la possibilitat de ser víctimes d'agressions. Finalment, alguns entrevistats associen el consum d'alcohol i drogues sintètiques amb conductes violentes (destrosses de mobiliari urbà, desordres, baralles, etc.).

actuen en les zones de consum (de vegades en un espai fix relacionat amb els llocs de festa). Normalment ofereixen diverses substàncies, encara que poden estar especialitzats en una de concreta. Una part d'aquests venedors combinen aquesta activitat amb la seva feina habitual, que en alguns casos està relacionat amb el context de la festa. N'hi ha alguns que evolucionen amb el temps al nivell següent.

c) Nivell més institucionalitzat

En aquest cas els venedors tenen una clientela més àmplia i diversificada, mouen un nombre més gran de pastilles (més de cinc-centes) i solen dedicar-se únicament a aquesta activitat. Distribueixen les substàncies als venedors del nivell mitjà però també poden tenir una clientela pròpia. Poden oferir, a més de les pastilles, altres substàncies.

Els informes de l'Observatori també afirmen que els venedors dels nivells mitjà i institucionalitzat compren a xarxes organitzades o representen aquestes mateixes xarxes.

La informació que ofereix l'Observatori de Nous Consums sobre l'estructura del mercat té, tanmateix, un caràcter merament aproximatiu, ja que l'Observatori no du a terme una anàlisi específica d'aquesta estructura. Per això, a partir dels debats que van tenir lloc entre els diversos grups d'investigació i de l'opinió dels nostres entrevistats, vam decidir anar estructurant la informació que rebíem en tres nivells: el de la importació i producció, el de la distribució i el de la menuda.

En el primer nivell —importació i producció— incloem les operacions per les quals les drogues de síntesi «apareixen» en el territori en qüestió. Amb el segon —distribució—, ens referim a les tasques mitjançant les quals aquestes drogues ja elaborades arriben fins als venedors directes; aquí es podria encaixar el nivell institucionalitzat a què es refereix l'Observatori. En el tercer, on encaixarien els nivells baix i mitjà descrits per l'Observatori, introduïm les accions de venda directa al consumidor.

3. MARC JURÍDIC

El marc jurídic espanyol en matèria de drogodependències es caracteritza per la duplicitat de sistemes normatius aplicables: conviuen normes de caràcter punitiu i sancionador amb disposicions de tipus assistencial i sanitari. En el primer grup, que és el que ara centra la nostra atenció, es combina un sistema de persecució penal amb un sistema de control administratiu.

3.1 La sanció del consum

Les conductes vinculades a l'autoconsum de drogues (conreu o tinença per a l'autoconsum, etc.) no són sancionables penalment però sí

que ho poden ser en l'àmbit administratiu. Així ho fa la Llei orgànica 1/1992, de protecció de la seguretat ciutadana, que castiga amb una multa compresa entre les 50.001 pessetes i els 5.000.000 de pessetes, a més de la incautació de les drogues, els supòsits de consum en llocs, vies, establiments o transports públics; la mateixa sanció es pot imposar en casos de tinença il·lícita sempre que no constitueixi infracció penal.¹³

3.2 Tractament penal del tràfic de drogues

El Codi penal (CP) espanyol castiga, en els articles 368 a 378, entre els delictes contra la salut pública, diferents conductes vinculades al tràfic de drogues i de precursors. D'altra banda, la Llei orgànica 12/1995, de repressió del contraban, castiga com a delicte l'entrada de droga en territori nacional.

En l'article 368 CP es castiguen les conductes de conreu, elaboració o tràfic de drogues, així com les de promoció, afavoriment o facilitació del consum il·legal de drogues, i la possessió o tinença preordenada al tràfic. Succintament, es castiga tot el cicle de la droga, des de l'elaboració fins al tràfic,¹⁴ per ínfima que sigui la quantitat amb què es trafica; també és intranscendent, per a què s'apliqui l'article 368 CP, el percentatge de principi actiu de cada comprimit incautat,¹⁵ a diferència del que passa per a imposar penes més greus (article 369.3 CP).

Pel que fa a la imposició de la pena, el Codi penal diferencia les conductes punibles referides a les «drogues que causen un dany greu a la

13. D'acord amb la Llei 17/1967, es considera tinença il·lícita la que no està autoritzada administrativament (autorització que es pot tenir per a un ús industrial, terapèutic, científic o docent), per la qual cosa la tinença per a l'autoconsum és formalment sancionable, com ha declarat nombroses vegades el Tribunal Suprem.

Cal indicar que, de conformitat amb la Llei orgànica 1/1992 és possible substituir les sancions amunt esmentades per l'expulsió del territori espanyol en el cas que les infraccions siguin comeses per una persona estrangera. També poden ser substituïdes, en aquest cas amb caràcter general, per un sotmetiment a un tractament de deshabituació. Aquest últim extrem està regulat específicament en el Reial decret 1079/1993, de 2 de juliol, si bé la seva aplicació pràctica no és gaire generalitzada. Així, l'any 2000, de quaranta-nou mil quatre-cents seixanta-nou sancions imposades, només quatre mil vuit-cents una es van deixar en suspens per aplicació de l'esmentat tractament (Observatori Espanyol sobre Drogues, 2001).

14. L'elaboració s'entén com a transformació de la matèria primera en droga, és a dir, com el procés de manipulació necessari per obtenir la droga en les seves diferents presentacions. Per tràfic, en sentit estricte, s'entenen totes les accions destinades a introduir droga en el mercat i s'accepten, entre d'altres, els actes d'adquisició de droga (compra directa, compra per intermediari, compra des de l'estranger o compra a l'estranger, etc.), els actes de venda de droga (venda directa o mitjançant intermediaris, la mediació en la venda, la permuta o el pagament de serveis, etc.), la donació de droga, l'enviament o la recepció a Espanya de droga enviada des de l'estranger, l'emmagatzematge i el transport. En la promoció, l'afavoriment i la facilitació del consum il·legal s'han inclòs conductes de finançament del tràfic, l'emmagatzematge i la custòdia de la droga, o la mediació (posar en contacte el venedor amb el comprador, compra per encàrrec, invitació al consum, etc.); en general, aquestes conductes operen com a clàusula de tancament que permet castigar qualsevol tipus de conducta que afavoreixi el consum il·lícit (no autoritzat) de droga.

15. Així ho han declarat, per exemple, les sentències del Tribunal Suprem de 12 de gener de 1996, de 2 de febrer de 1996, d'11 de març de 1998 i de 23 d'abril de 2002.

salut» de les que «no causen un dany greu». Per bé que durant la primera meitat dels noranta els tribunals espanyols no eren unànimes a l'hora de decidir entre aquestes dues tipologies, la jurisprudència del Tribunal Suprem va assentar el criteri que les drogues de síntesi s'han de considerar com a substàncies que causen un dany a la salut individual.¹⁶ Per això, es tracten de la mateixa manera les conductes referides a les drogues sintètiques que, per exemple, les que tenen a veure amb l'heroïna, cocaïna, LSD, *crack*, morfina, etc.¹⁷

Així, les conductes de tràfic referides a drogues sintètiques es castiguen en l'article 368 CP amb una pena de presó que oscil·la entre els tres i els nou anys i, a més, s'imposa una pena de multa sobre el tant al triple del valor de la droga objecte del delictes.

Les penes de presó i multa s'agreugen quan concorren una sèrie de circumstàncies, com ara el tràfic en locals públics, que s'operi amb quantitats de notòria importància, la pertinença a una organització, etc.¹⁸ Aquestes circumstàncies, com veurem, s'apliquen rarament en el cas de les drogues de síntesi, bé per les mateixes característiques del tràfic d'aquest tipus de drogues, bé per dificultats procedimentals.

3.3 La delimitació entre conductes d'autoconsum i accions de tràfic

3.3.1 Tinença preordenada al tràfic

Com podem saber quan ens trobem davant d'una tinença de droga per a l'autoconsum penalment impune o davant d'una tinença preordenada al tràfic punible? Òbviament en aquest supòsit serveix ben poc la declaració de l'inculpat perquè, com és suposable, sempre al·legarà que la tinença és per a l'autoconsum. Per aquest motiu, els nostres tribunals estableixen determinats indicis a partir dels quals es pot considerar provat que la tinença era preordenada al tràfic:¹⁹

16. En aquest sentit, per exemple, es defineixen les sentències del Tribunal Suprem de 22 de desembre de 1995, 1 d'abril de 1996, 10 d'octubre de 1996 i 18 de desembre de 1992. En tot cas es considera que es tracta d'una «droga» a l'efecte penal perquè ens trobem davant de substàncies incloses en la llista II, annex I, del Conveni de Viena de 21 de febrer de 1971, desenvolupat pel Reial decret 2829/1977, sobre fabricació, distribució, prescripció i dispensació de substàncies i preparats psicòtrops i per l'Ordre del Ministeri de Sanitat i Seguretat Social de 14 de gener de 1981.

17. En alguns supòsits aïllats en els quals els informes analítics únicament revelen genèricament que ens trobem davant d'amfetamines o derivats amfetamínic sense especificar de quina classe de substància es tracta, s'han aplicat les penes referides a les «substàncies que no causen un dany greu a la salut». D'acord amb aquest comportament, s'afirma que l'aplicació de l'agreujament de la pena en els casos de «substàncies que causen un dany greu a la salut» requereix una determinació suficient al voltant de la composició exacta de la substància, de tal manera que es coneixin els efectes concrets i reals sobre la salut d'aquesta substància específica ocupada. En aquesta línia es pronuncien, per exemple, les sentències del Tribunal Suprem de 16 de març de 1998, 27 d'abril de 1998, 16 de juliol de 1999 i 24 de març de 2000.

18. Vegeu els articles 369 i 370 del Codi penal.

19. Sobre la prova d'indici, vegeu les sentències del Tribunal Suprem de 10 de desembre de 1999, 20 de setembre de 1999 i 2 de gener de 1998.

- que la quantitat de la substància confiscada sigui superior a la normal per a consum d'uns tres o cinc dies (excepcionalment fins als deu dies);²⁰
- que la substància sigui molt pura (si és molt pura s'entén que és per traficar perquè amb aquesta puresa no es consumeix);
- que la persona tenidora de la substància no en sigui consumidora;
- que la substància es trobi en un lloc predestinat a la distribució;
- que també es confisquin balances de precisió o altres instruments per manipular la droga (substàncies de tallada o adulteració, etc.);
- que es trobin diners en metàl·lic que no es corresponguin amb el nivell d'ingressos declarats.

Cal indicar que cada cas s'analitza separatament i que els tribunals ponderen tots i cadascun dels indicis existents.²¹

3.3.2 *El consum compartit*

En els darrers anys hi ha una jurisprudència —tant del Tribunal Suprem com de les audiències provincials— que, a la vista de l'enorme amplitud que tenen els delictes de tràfic de drogues, tendeix a deixar al marge de la sanció penal certs casos, en considerar que no tenen lesivitat o antijuridicitat material (és a dir, que no generen un risc mínimament rellevant per al bé jurídic protegit).²²

El cas més important a l'efecte d'aquest treball seria el del *consum*

20. La sentència de l'Audiència Provincial d'Osca de 17 de juliol de 2000 va absoldre un cas de tinença de sis comprimits d'èxtasi i 23.000 pessetes en metàl·lic, citant expressament una altra sentència de la mateixa Audiència de 22 de febrer de 2000, que reitera que «no és inusual una quantitat que permeti al tenidor cobrir les seves necessitats durant un període de deu dies», per referir-se al consum atípic.

21. En l'àmbit concret de les drogues de síntesi es poden oferir els supòsits següents que han servit per afirmar que hi ha tinença preordenada al tràfic: tinença de cent setanta pastilles d'MDMA en una detenció policial a la 1.30 h de la matinada, així com una quantitat considerable de diners (sentència del Tribunal Suprem de 14 de febrer de 2002); tinença d'MDMA en quantitat suficient per al consum de vint persones en una festa, amb valor de mercat proper a les sis-cents mil pessetes, cosa que no sembla que tingui relació amb la capacitat econòmica dels acusats (sentència del Tribunal Suprem de 18 de setembre de 2002); tinença de vint-i-dues pastilles d'MDMA a la porta d'una discoteca, a més d'una bossa que contenia 4,62 grams d'amfetamines, per la qual cosa s'afirma que «la quantitat i el preu subsegüent (56.300 pessetes) depassa el que normalment constitueixen les necessitats d'una persona aficionada a les drogues a curt i mig termini i, d'una altra, els productes confiscats són de característiques diferents, circumstància que es compadeix molt poc amb la finalitat de consum per un mateix individu. Però, sobretot, el que evita pensar en l'existència de l'autoconsum és que per l'acusat a qui corresponia la càrrega de la prova en aquest punt, no ha demostrat de cap manera la seva qualitat de drogoaddicte» (sentència del Tribunal Suprem de 12 de setembre de 2002); tinença de petites quantitats de drogues sintètiques, conjuntament amb d'altres, arran d'haver acreditat actes de venda d'altres drogues (sentència del Tribunal Suprem de 15 de juliol de 2002); tinença de quaranta-vuit comprimits d'èxtasi amagats a sota la catifa del terra del costat del conductor dins d'un automòbil, i d'un tros d'haixix de 10,9 grams.

22. Vegeu, per exemple, els pronunciaments de les sentències del Tribunal Suprem de 28 d'octubre de 1996 i de 22 de gener de 1997.

compartit, que es pot equiparar a l'autoconsum i, per tant, no és punible penalment.

Es tracta de supòsits en què, generalment, una persona adquireix quantitats de droga per al consum posterior de tot un grup de persones, sovint en festes o similars. Per a aquesta jurisprudència,²³ caldria que els consumidors que s'agrupen per a l'adquisició de droga i per al consum posterior siguin addictes, que el consum es faci en un lloc tancat, que la quantitat de droga consumida sigui «insignificant» i que el consum sigui immediat. Algunes resolucions exigeixen fins i tot que el consum es faci en presència de l'adquirent (de tal manera que es garanteixi que no hi haurà una extensió indiscriminada del consum) i altres insisteixen que no pot haver-hi ànim de lucre per part de qui efectivament fa l'adquisició de la droga.²⁴

Algunes vegades els tribunals no consideren que sigui aplicable la doctrina del consum compartit: quan el consum no és immediat ni insignificant²⁵ o quan es tenien diverses substàncies (MDA, MDMA, prozac, rophinol, etc.), de manera que s'entén que s'està facilitant indiscriminadament el consum dels assistents a una festa.²⁶ Els tribunals assenyalen que en alguns dels casos en què es pretén al·legar un consum compartit hi ha en realitat una facilitació al consum punible perquè es tracta d'una intermediació en la compra.²⁷

Sigui com sigui, cal indicar que correspon a la persona acusada demostrar que la droga confiscada era per ser consumida per un grup de persones, que han de ser identificades abans del judici i la dependència de les quals s'ha d'acreditar.

En definitiva, ens trobem davant d'un criteri jurisprudencial sotmès a molts matisos que pot conduir a una aplicació heterogènia per part dels tribunals.²⁸

23. Vegeu les sentències del Tribunal Suprem de 8 de març de 2000, 20 de juliol de 1999, 10 de desembre de 1998, 20 de gener de 1998 i 4 de maig de 1998.

24. En aplicació d'aquesta doctrina, la sentència de l'Audiència Provincial de Madrid de 7 de juny de 2001 va absoldre una persona que havia adquirit dinou pastilles d'èxtasi, 413 mil·ligrams de ketamina i 5.027 mil·ligrams de substància composta d'amfetamina i cafeïna, per al consum d'un grup de sis amics, per a la qual cosa va reunir 30.000 pessetes. També la sentència de l'Audiència Provincial d'Osca, de 26 de març de 2001, va absoldre la persona que guardava quaranta comprimits d'èxtasi que havia adquirit per a un grup de sis persones.

25. Sentències de les audiències provincials de Girona (18 de febrer de 2000) i de la Catalunya (13 d'abril de 1999).

26. Sentència de l'Audiència Provincial de Balears de 15 de juny de 1998.

27. En aquest sentit es pronuncia la sentència de l'Audiència Provincial de Girona de 21 de febrer de 1997. D'una forma semblant es pronuncia la sentència de l'Audiència Provincial de Tarragona de 9 de novembre de 2000, que castiga el qui havia adquirit seixanta-nou pastilles d'èxtasi per posar-les a disposició dels assistents a una futura festa, els quals pagarien pel seu consum.

28. El representant de la fiscalia consultat indicava algunes escletxes legals i procedimentals que beneficien els implicats en tràfic de drogues, que tenen un nivell econòmic elevat i que poden permetre's la contractació d'un «bon advocat». Entre aquestes escletxes hi ha: el criteri jurisprudencial del consum compartit que acabem de comentar (en la mesura que s'aconsegueixin testimonis que ratifiquen que es

3.4 Tractament jurídic dels precursors

L'article 371 del Codi penal castiga les conductes de transport, distribució, comerç o tinença de precursors.²⁹ Així, doncs, no solament es castiga penalment el cycle de la droga sinó que la intervenció penal s'avança a les conductes anteriors a les de l'elaboració de la droga. Juntament amb això cal recordar que l'article 373 del Codi penal castiga els actes preparatoris referits a totes les conductes sobre drogues, així com les relatives als precursors.

No obstant això, en algunes resolucions es destaca que l'amplitud que té l'article 368 CP, que permet el càstig de conductes d'elaboració com si es tractessin pròpiament de tràfic, fa que es castigui per aquest precepte alguns supòsits referits a precursors.³⁰

D'altra banda, amb l'objectiu d'ampliar les possibilitats de persecució penal, la Llei orgànica 5/1999, de modificació de la Llei d'enjudiciament criminal, amplia el concepte «d'entrega vigilada»³¹ als precursors.

El control de precursors té també un àmbit d'intervenció administrativa. A partir del marc ofert per la Llei 3/1996 sobre mesures de control de substàncies químiques catalogades susceptibles de desviament per a la fabricació il·lícita de drogues, el Cos Nacional de Policia fa inspeccions a les indústries especialitzades en aquestes substàncies.

A l'últim, indiquem que el Reial decret 1911/1999, que aprova l'estratè-

donen les circumstàncies que en permeten l'aplicació); qüestions relatives a la composició de les pastilles (que no arribi a la quantitat que implica tràfic), i l'exigència de ratificació en judici de les proves analítiques de les substàncies. Paga la pena aturar-nos en aquest darrer aspecte. Segons el ple de la Sala segona del Suprem, els dictàmens pericials fets per organismes oficials no requerien cap ratificació en judici, llevat que alguna de les parts impugnés la prova; a partir d'aquest raonament, els advocats han adoptat la pràctica d'impugnar sempre la prova analítica, fet que obliga l'acusació a ratificar la prova (ja que al contrari la defensa s'aprofitarà d'aquesta circumstància) i exigeix una presència permanent dels responsables dels laboratoris en els tribunals, amb el col·lapse consegüent per a la seva feina quotidiana.

29. Es tracta d'una sèrie de substàncies que s'utilitzen per elaborar o manipular les drogues. L'article 1.10 de la Llei 12/1995, de repressió del contraban, defineix els precursors com a substàncies i productes susceptibles de ser utilitzats en el conreu, la producció o la fabricació de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicòtropes. Amb això s'al·ludeix, entre altres productes, a l'àcid lisèrgic, l'efedrina, l'acetona, l'ergometrina, la sendoefrènia, etc.

30. Es tracta de supòsits com els següents: en una entrada i un escorcoll domiciliaris es troben precursors i dissolvents i, malgrat això, es castiga per l'article 368 perquè es tracta de supòsits de transformació de cocaïna base en clorhidrat de cocaïna (sentència del Tribunal Suprem de 9 d'octubre de 2001); en un altre cas, tenir metamfetamina en base i en sulfat no es castiga com una conducta referida a precursors sinó que s'entén que es tracta de distintes fases del procés d'elaboració de la droga (sentència de l'Audiència Provincial de Girona, de 7 de maig de 2001); finalment, en algunes resolucions en les quals a un acusat se li ocupa droga i precursors, la tinença d'aquestes substàncies és valorada com un indicatiu més de la preordenació al tràfic de la droga ocupada.

31. La circulació o l'entrega vigilada és una tècnica que consisteix a permetre que remeses il·lícites o sospitoses de drogues o altres substàncies que hagin substituït les primeres, circulin pel territori o en surtin sense interferència de l'autoritat i sota la seva vigilància, a fi de descobrir les persones involucrades en la comissió d'algun delictes relatiu a les substàncies esmentades (art. 263 bis de la Llei d'enjudiciament criminal).

gia nacional sobre drogues per al període 2000-2008, destaca com un dels objectius legislatius imposats en aquest termini «aprofundir la legislació sobre control de precursors, reforçant les mesures administratives de control, i la implantació d'una xarxa d'enllaços policials que controlin la fabricació d'aquestes substàncies i la seva destinació».

3.5 El control dels locals d'oci

El marc jurídic de control del mercat de drogues de síntesi s'ha de completar amb una referència breu als instruments jurídics que legitimen la intervenció en els locals que permeten, faciliten o intervenen en el consum d'aquestes substàncies. També en aquest cas poden diferenciar-se instruments de tipus penal i de tipus administratiu.

Ja s'ha fet referència al fet que el Codi penal preveu una sèrie de circumstàncies en què s'agreuja la resposta penal davant de conductes de tràfic de drogues, entre les quals hi ha el tràfic en establiments oberts al públic pels seus responsables o empleats (article 369 CP).

D'altra banda, tant la Llei orgànica 1/1992 de protecció de la seguretat ciutadana —d'àmbit estatal— com la Llei catalana 10/1990, sobre policia de l'espectacle, activitats recreatives i establiments públics, imposen sancions administratives per als locals que tolerin el consum i el tràfic de drogues, estupefaents i substàncies psicòtropes.

No obstant això, sovint el control dels locals d'oci on es consumeixen substàncies estupefaents es du a terme d'una manera indirecta, aplicant les mesures que aquestes lleis o altres normes (algunes ordenances municipals) estableixen sobre horaris d'obertura, mesures de seguretat, etc. Aquesta qüestió serà objecte d'anàlisi quan tractem les accions institucionals concretes de control del mercat.

4. LA MIRADA DE LES INSTITUCIONS

4.1 Nivell de producció i importació

4.1.1 Zones de producció

a) Zones d'origen de les drogues de síntesi consumides o trobades a Catalunya

En general, les persones entrevistades tendeixen a restar importància a la producció nacional de drogues de síntesi i ressalten que la major part són originàries de l'estranger. Concretament, les institucions policials i duaneres consultades consideren que la major part de les drogues de síntesi que passen (i/o es consumeixen a) pel territori espanyol procedeixen d'Holanda, Bèlgica i del sud-oest d'Alemanya. Aquestes fonts citen reiteradament les ciutats d'Amsterdam, Maastricht i Brussel·les, així com les se-

ves zones d'influència, com els principals centres de producció de les «pastilles» que arriben a Espanya.³²

Encara que les fonts estadístiques consultades no indiquen en tots els casos l'origen de les substàncies estupefaents que han estat decomissades, en un percentatge elevat dels supòsits en què sí es coneix, s'apunta als països abans esmentats. Concretament, les estadístiques sobre decomisos elaborades pel Ministeri de l'Interior espanyol els anys 1999 i 2000 confirmen el pes específic d'Holanda i Bèlgica com a països de procedència de l'MDMA (vegeu la taula 1).

Taula 1. Origen dels decomisos d'MDMA

Zona/País	1999	2000
Holanda	114.485	270.985
Bèlgica	39.231	42.800
Desconegut	189.893	546.970
Total	343.609	860.755

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuario estadístico* 1999 i 2000 (Ministeri de l'Interior, 2000 i 2001)

Les actuacions del Cos Nacional de Policia en el 2001 apunten en la mateixa direcció: en un 41,51% dels casos l'èxtasi procedia d'Holanda; en un 11,41%, de Bèlgica, i en un 7,6%, d'Alemanya (Comissaria General de Policia Judicial, 2002).

Alguns entrevistats també esmenten els països del centre i l'est europeu com a punt de producció,³³ encara que consideren que les pastilles produïdes en aquests països no han arribat a Catalunya, ja que la producció holandesa és més competitiva en el mercat perquè ho fa a un cost més baix.

b) Presència de laboratoris a Espanya i Catalunya

En coherència amb l'indicat en el punt anterior, les fonts policials d'àmbit estatal tendeixen a minimitzar la presència de laboratoris dedicats a la producció de drogues de síntesi en territori espanyol; consideren que els laboratoris de pastilles es troben principalment fora d'Espanya, encara que se n'hagin desarticulat alguns a l'Estat i, més concretament, a Catalunya.

32. Aquestes dades reproduïxen les tendències de caràcter general marcades en els informes de l'Europol. Així, per exemple, s'indica que a Holanda es van detectar trenta-sis emplaçaments d'elaboració de drogues de síntesi durant l'any 1999 (Europol, 2000, 18-19). D'altra banda, una dada que va cridar la nostra atenció a les entrevistes va ser la importància que les fonts policials donaven a l'aparició de laboratoris mòbils situats en tràilers que circularien per Holanda, Bèlgica i el sud d'Alemanya.

33. Concretament s'assenyala que Bulgària, Polònia, la República Txeca i els Estats bàltics són productors de drogues de síntesi i que una part de la seva producció s'adreça als mercats de consum de la Unió Europea. En aquest sentit, l'OIPC/Interpol va informar que es van descobrir vint-i-set laboratoris a la República Txeca durant el 1999 i vuit a Polònia (Europol, 2000, 18-19).

Tanmateix, altres fonts aporten informació sobre el nombre i les característiques dels laboratoris descoberts, cosa que —encara que no es pugui afirmar amb rotunditat la importància de la producció autòctona— sí que suggereix la necessitat de prestar atenció a la seva evolució. L'Organització Mundial de Duanes (World Customs Organization, 2002, 12) confirma l'existència d'un petit nombre de casos de producció a Espanya. D'altra banda, el Cos Nacional de Policia recorda que a finals dels anys vuitanta i principi dels noranta van ser descoberts una sèrie de laboratoris a la zona de llevant (molt lligada a la ja comentada *ruta del bacalao*). Concretament, Esteban Malo (1997, 10) indica: «Durante 1993, fueron dos laboratorios desmantelados en los que se estaban procesando este tipo de drogas. En 1994, uno. A lo largo del 95 la cifra se eleva a tres, de los doce en total que se descubrieron. Durante 1996, el número se elevó a cinco, de un total de quince laboratorios caseros desmantelados».

Si observem les referències més actualitzades, ens trobem amb les dades següents: durant l'any 1999 la policia espanyola va descobrir dos laboratoris il·legals dedicats a la producció d'èxtasi i amfetamines (Europol, 2000); el gener del 2001 el Cos Nacional de Policia va desmantellar un altre laboratori, dedicat a la producció de *speed*, a la ciutat de Girona; entre el juny de 2001 i setembre de 2002 es van desmantellar dos laboratoris més, un a Madrid i un altre a Catalunya (Oficina Central Nacional d'Estupefaents, OCNE, 2001-2002); durant l'any 2003 la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra ha dut a terme detencions a la zona de Granollers relacionades amb la manipulació de les substàncies químiques que donen lloc a GHB —també conegut com a èxtasi líquid (Redacció, 2003)—; i també hem tingut coneixement, a través dels mitjans de comunicació, del desmantellament recent d'un laboratori a Granada.³⁴

Pel que fa a les seves característiques, s'indica que si bé es tracta normalment de petits laboratoris, alguns dels desmantellats en els darrers temps s'acosten al nivell de sofisticació dels laboratoris holandesos.

Alguns especialistes apunten dos factors que poden facilitar el desenvolupament en el futur d'aquesta activitat: l'accés a la informació sobre producció de pastilles és relativament fàcil³⁵ i la producció en el territori de destinació resulta econòmicament raonable ja que augmenta el marge de beneficis en reduir la cadena d'intermediaris.

Com es pot veure, la informació sobre laboratoris desmantellats no permet fixar amb claredat l'abast i les característiques de la producció nacional, encara que l'augment d'operacions policials sembla indicar un cert desen-

34. A Catalunya el cas més conegut és el d'un laboratori desmantellat a Vidreres (Girona) el setembre de 2002. En aquesta operació la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra i el Servei de Vigilància Duanaera van incautar nou quilos de *speed* en estat pur i dos-cents quilos d'haixix.

35. A tall d'exemple, podem dir que en la intervenció feta pels Mossos d'Esquadra a Vidreres el detingut es guiava amb un llibre que es pot comprar fàcilment a través d'Internet: Fester, Uncle (1996) *Secrets of Methamphetamine Manufacture*, Loompanics Unlimited, Port Townsend, Washington, 4a ed.

volupament. En aquest sentit, quan vam sol·licitar a les fonts policials que fessin una valoració sobre la possible implantació de laboratoris a Catalunya, els entrevistats no descartaven que la zona del litoral, especialment entre Barcelona i Girona, es pogués convertir en un punt de producció i distribució de drogues de síntesi per al consum a Catalunya i altres zones de l'Estat.³⁶

c) Precursors i excipients

Diversos especialistes (Camí, 1990) indiquen que una manera eficaç de controlar el tràfic il·legal de drogues de síntesi seria concentrar el control en els productes químics clau per a la seva elaboració.

En aquest sentit, l'Europol (2000, 19) assenyala que la producció de drogues sintètiques requereix grans quantitats de productes químics com els precursors piperonil metil ketona (PMK) i benzil metil ketona (BMK), la majoria dels quals són importats des de la Xina³⁷ i els països d'Europa central i de l'Est.

Uns altres productes químics necessaris per al procés d'elaboració de drogues de síntesi són els dissolvents, àcids, càustics, catalitzadors i reductors. Alguns grups de delinqüents dels Estats membres de la Unió Europea s'estan especialitzant en la producció d'alguns d'aquests productes químics mitjançant la utilització de preprecursors i productes químics no registrats en un intent d'eludir els controls estrictes sobre productes químics a la Unió Europea.

En el cas espanyol, el Servei de Vigilància de Duanes no ha detectat moviments d'importació de precursors. Les altres institucions consultades tampoc no consideren que hi hagi al nostre Estat un mercat negre d'aquest tipus de substàncies.

L'accés als excipients és molt més senzill perquè no estan fiscalitzats. Aquesta circumstància té efectes immediats en la composició de les pastilles. Així, pot indicar-se que un dels excipients més utilitzats, la lactosa, és una substància més barata que alguna de les substàncies que la mitologia urbana i mediàtica han relacionat amb la producció de pastilles (com els raticides o la cafeïna), de tal manera que el nivell de presència d'aquestes substàncies en les pastilles incautades és pràcticament inexistent.

4.1.2 Xarxes de tràfic

a) Rutes i mitjans de distribució de la droga

A Europa el tràfic de drogues de síntesi des dels centres de producció es du a terme de dues maneres diferents: si les destinacions són dins de la

36. Consideraven, a més, que les persones que instal·len els laboratoris solen ser nacionals, encara que apuntaven l'existència d'informacions procedents de la policia holandesa segons les quals ciutadans holandesos podrien estar instal·lant laboratoris a Catalunya.

37. Dada confirmada per l'Organització Mundial de Duanes (World Customs Organization, 2002, 28).

mateixa Unió Europea es transporten entregues petites i mitjanes per rutes terrestres (en vehicle privat, en autobusos, etc.) o s'utilitza el correu postal; quan la destinació és a l'exterior de la Unió Europea (les més freqüents són Amèrica del Nord, Àsia i Austràlia) es fan servir «correus» que viatgen en avió o el correu postal.³⁸

En el cas espanyol, també sembla que s'utilitzen aquestes dues modalitats de tràfic. Algunes operacions policials recents i els informes de la Comissaria General de Policia Judicial (2002) ressalten el paper d'Espanya, i molt especialment de l'aeroport internacional de Barajas (vegeu la taula 3), com a zona de trànsit de drogues de síntesi procedents dels països productors europeus cap a l'estranger (més específicament cap als Estats Units, Amèrica llatina, Israel o Austràlia). Això no obstant, els mitjans i les rutes més habituals de distribució d'èxtasi estan relacionats amb el transport terrestre (vehicle privat, autobús o tren) de quantitats petites o mitjanes que tenen destinacions nacionals (vegeu la taula 2).³⁹ En aquest últim cas, és especialment important el pas fronterer de la Jonquera (vegeu la taula 4). El correu postal s'utilitza menys, encara que, segons el Servei de Vigilància de Duanes, el seu ús podria resultar afavorit pel poc control que hi ha a Espanya sobre el correu privat intracomunitari.

Taula 2. Mitjà utilitzat en el transport de pastilles

Mitjà	2000
Vehicle	408.730
Persona	47.622
Avió	160.784
Correus	2.061
Ferrocarril	304
Desconegut	- - -
Total	860.755

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuario Estadístico 2000* (Ministeri de l'Interior, 2001)

38. En aquesta darrera direcció apunta la informació de l'Europol i de l'Organització Mundial de Duanes: «grans quantitats de pastilles d'èxtasi es porten en contraban, tant mitjançant "correus" com via serveis postals urgents, des de molts dels aeroports principals dels Estats membres a totes les regions del món, en particular Amèrica del Nord, Sudàfrica, Àsia, Israel, Austràlia i Nova Zelanda» (Europol, 2000, 25). «El tràfic des d'Europa està encara dominat per l'equipatge de passatgers i pel sistema de correu exprès» (World Customs Organization, 2002, 12).

39. Durant l'any 2001 el 43% de l'èxtasi decomissat pel Cos Nacional de Policia s'havia introduït per via terrestre i el 21% havia estat transportat en avió. El 58% de les pastilles incautades es van trobar en vehicles (Comissaria General de Policia Judicial, 2002).

Taula 3. Pastilles incautades als aeroports

MDMA i similars	2000
Madrid	151.594
Tenerife	195
Balears	4.316
Barcelona	2.800
Granada	2.700
Las Palmas	770
Total	162.375

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuario Estadístico 2000* (Ministeri de l'Interior, 2001).

Taula 4. Pastilles decomissades a duanes

Província	2000
Alacant	- - -
Balears	2.014
València	- - -
Girona (la Jonquera)	44.050
Total	46.064

Font: elaboració pròpia a partir de l'*Anuario Estadístico 2000* (Ministeri de l'Interior, 2001).

b) Zones de destinació a Espanya

Les destinacions més freqüents de les drogues de síntesi a Espanya són Madrid (per la ja comentada importància de l'aeroport de Barajas), Catalunya (tant Barcelona i la seva àrea d'influència com la costa), la zona de llevant i la costa andalusa (OCNE, 2001-2002).

Madrid sembla també un punt important d'origen o de trànsit de les substàncies destinades a la costa andalusa per via terrestre i, d'altra banda, la zona de llevant es perfila com a punt de distribució de la droga cap a les Illes Balears, en vaixell des del port d'Alacant, i cap a Andalusia, per carretera des de València (OCNE, 2001-2002).

c) El paper de Catalunya i de Barcelona

En una primera lectura, les estadístiques policials col·loquen Catalunya, i particularment Barcelona, en una posició rellevant dins del context del mercat nacional de drogues de síntesi. Al llarg de la sèrie estadística analitzada sobre confiscacions d'aquestes substàncies, la ciutat i la seva regió presenten quantitats molt significatives, com mostren les taules que es presenten a continuació.

Taula 5. Prefectures superiors de policia, ordenades segons el percentatge d' MDMA intervingut

Prefectures	1994	1995	1996
Barcelona	56,04	55,89	39,99
València	31,13	30,6	14,03
Palma de Mallorca	3,34	5,64	6,32
Madrid	2,66	4,61	15,9
Sevilla	2,08	1,07	1,41
Granada	3,9	0,76	15,89
La Corunya	- - -	0,3	0,26
Las Palmas de Gran Canaria	0,05	0,3	1,11
Toledo	0,29	0,25	1,96
Valladolid	0,04	0,21	0,8
Bilbao	0,04	0,17	0,52
Oviedo	0,13	0,11	0,09
Saragossa	0,32	0,08	1,5
Pamplona	0,37	0,01	0,42

Font: Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues 1995 i 1996 (Comissaria General de Policia Judicial, 1996 i 1997).

Taula 6. Comunitats autònomes ordenades pel percentatge d'MDMA intervingut sobre el total nacional

Comunitats autònomes	1997	1999	2000
Madrid	61,62	22,06	21,96
València	12,82	51,94	13,94
Andalusia	6,38	1,34	7,91
Catalunya	5,81	5,6	41,58
Illes Balears	5,77	7,85	7,48
Canàries	2,46	0,57	1,03
Aragó	1,27	1,23	0,43
Galícia	0,73	0,04	1,71
País Basc	0,59	0,15	0,21
Múrcia	0,51	0,1	0,03
Cantàbria	0,48	0,08	0,26
Castella-Lleó	0,48	7,09	0,25
Castella-La Manxa	0,46	0,19	2,01
Navarra	0,32	0,35	0,93
Astúries	0,25	0,23	0,18
Extremadura	0,03	1,12	0,06
La Rioja	0,01	0,03	0,04
Ceuta	0,01	0,01	0
Melilla	0	0	0

Font: Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues 1997, 1999 i 2000 (Comissaria General de Policia Judicial, 1998, 2000 i 2001).

Tanmateix, les institucions policials i de duanes relativitzen aquestes dades quantitatives. En primer lloc indiquen que, a causa dels problemes que presenta l'elaboració de les estadístiques i de les limitacions que apareixen en interpretar-les,⁴⁰ les dades sobre incautacions policials s'han de conside-

40. A partir de la nostra experiència podem esmentar alguns dels problemes que presenten les es-

rar com un indicador indirecte de l'activitat de control policial sobre el tràfic i no com un element de mesura eficaç de les característiques del mercat.

En segon lloc, interpreten que els augments dels decomisos que presenta Barcelona i la seva zona d'influència es corresponen amb increments del consum a l'àrea metropolitana i no amb una potenciació de la ciutat com a punt de tràfic i de distribució respecte de la resta de l'Estat. És a dir, s'entén que Barcelona és una zona de destinació final la demanda de la qual està determinada per les dinàmiques de consum.⁴¹

En tercer lloc, i en coherència amb l'anterior, expliquen la importància de les incautacions a Catalunya pel seu paper de «zona de pas» cap a altres llocs.⁴²

4.1.3 Estructuració de les xarxes de tràfic

Alguns indicis apunten la presència en territori espanyol de membres d'organitzacions que trafiquen a escala internacional amb drogues de síntesi. Algunes operacions del Cos Nacional de Policia (Comissaria General de Policia Judicial, 2002) fetes en coordinació amb organismes policials d'altres Estats, han desmuntat organitzacions que utilitzaven Espanya com a zona de trànsit de pastilles entre els països productors europeus i l'estranger.⁴³

estadístiques policials sobre el tràfic de drogues de síntesi: les dades policials sobre incautacions d'MDMA es presenten estadísticament en funció de les quantitats incautades i no es detalla el nombre de decomisos fets ni les quantitats decomissades en cada actuació (si hi hagués aquestes dades, podríem entendre millor les fluctuacions de les xifres en uns anys determinats i, en conseqüència, la tendència i la importància del mercat); fins a l'any 2000 no se sumen les incautacions fetes per la Policia autonòmica de Catalunya i no es té informació sobre les actuacions d'altres cossos policials autonòmics; les unitats en què s'expressen les incautacions no sempre són les mateixes (grams, unitats, dosis); s'inclouen conjuntament dades relatives a sancions penals (tràfic) i administratives (consum) sense indicar en quina proporció; en una mateixa categoria i amb una mateixa denominació es poden agrupar diversos tipus de substàncies que, d'aquesta manera, no queden identificades correctament; es fan servir categories confuses com «altres», «assimilats», que de vegades presenten rellevància estadística.

41. Les pastilles que arriben des de l'exterior i que es consumeixen en altres punts del territori es desvien cap a aquests llocs abans d'arribar a Barcelona. En aquesta línia, un dels entrevistats ens va indicar que el més habitual és que els «correus» parin en alguna àrea de servei d'autopista propera a Barcelona i que des d'allà es faci la distribució a altres punts. Amb la informació extreta dels butlletins de l'OCNE (2001-2002) es pot indicar que Barcelona pot ser un lloc de trànsit per a algunes distribucions fetes per carretera amb destinació a llevant i Madrid.

42. Tot i que encara no disposem de dades oficials, és molt possible que aquesta sensibilitat més gran mostrada en matèria de drogues de síntesi per les administracions públiques a Barcelona arran de les morts i intoxicacions produïdes, com ja hem comentat anteriorment, a partir del març de 2002, hagi fet augmentar la pressió policial i, en conseqüència, les quantitats decomissades.

43. El mes de maig de 2001 (Marlasca, 2002) es va detenir a Castelldefels Oded Tuito i uns altres ciutadans israelians en el marc de l'anomenada operació *rave*, coordinada per la DEA. Com a conseqüència d'aquesta operació, desenvolupada en diversos països, es van arrestar unes dues-centes persones i es van incautar set milions de pastilles d'MDMA. Es donava així un cop important a una organització complexa, liderada per ciutadans de l'esmentada nacionalitat, que es dedicava, des de feia uns tres anys, al tràfic de drogues de síntesi cap als Estats Units, Canadà, Mèxic, Japó, Austràlia i Nova Zelanda. Pel que fa a l'Estat espanyol, aquesta operació va fer palesa la presència a la Costa del Sol dels líders d'aquesta xarxa, els quals havien obert diversos negocis legals. Les fonts policials sospitaven que aquests negocis

Tanmateix, deixant de banda aquests casos, les institucions insisteixen en la reduïda estructuració del mercat nacional, en el qual seria preeminent el petit tràfic; és a dir, ens trobaríem essencialment davant de traficants/distribuidors que no estarien integrats en organitzacions fortes i que portarien per carretera petites quantitats de pastilles (unes quantes desenes de milers, en els supòsits més importants) des d'Holanda, Bèlgica i Alemanya. Les fonts policials, manifestant alguna indeterminació, només reconeixen cert nivell d'organització en els casos més importants —que identifiquen amb el tràfic mitjà i gran— i insisteixen en dos aspectes: que aquestes organitzacions serien difícils de dibuixar tant per la diversitat de la seva estructura interna com pel seu caràcter dinàmic i canviant; i que, amb certa freqüència, les xarxes d'èxtasi conviuen o s'encavalquen amb organitzacions que es dediquen al tràfic d'altres substàncies.⁴⁴

En conseqüència, s'afirma, ens trobaríem davant d'un nivell d'estructuració inferior al que hi ha en el tràfic d'altres tipus de drogues. Hi ha diversos motius que fan comprensible aquesta circumstància: a diferència d'altres substàncies —que tenen zones de producció localitzades a causa de les característiques i necessitats del seu conreu—, és possible segmentar la producció de les drogues de síntesi, la qual cosa facilita la seva introducció en el mercat; sovint les pastilles segueixen vies de distribució menys controlades —això passa, per exemple, amb les fronteres interiors de la Unió Europea—; també és freqüent que es trafiqui amb «petites quantitats», la qual cosa facilita el transport i no constitueix un obstacle per a l'obtenció de beneficis importants; és relativament senzill per a una persona passar de l'activitat i distribució a la menuda a la d'importació (com ens va indicar un dels entrevistats, «es tracta d'anar directament a Amsterdam i comprar la mercaderia, així augmenten els beneficis»);⁴⁵ final-

podien ser utilitzats per al blanqueig de diners procedents del tràfic de pastilles i que un altre dels objectius de l'organització era la creació d'una infraestructura de distribució d'MDMA a les Illes Balears.

Arran de l'operació *rave* es van començar més investigacions a Espanya i altres països europeus. Com a conseqüència, es van dur a terme més detencions de membres de l'organització israeliana i es van incautar unes cent mil pastilles. Dins d'aquesta altra operació, la Guàrdia Civil va detenir el mes de maig de 2002 tres persones i va incautar trenta-cinc mil pastilles.

El mes de gener de 2003 es va dur a terme, també a diversos països, l'operació *Pastilán*. En aquest cas es van incautar sis-centes seixanta-quatre mil cent quaranta-set pastilles d'èxtasi i es van detenir seixanta-set persones que formaven part d'una organització dirigida per ciutadans de la República Dominicana (Rodríguez, 2003). L'organització utilitzava Espanya com a zona de trànsit i de reclutament de «correus» que transportaven pastilles des d'Holanda als Estats Units. A l'Estat espanyol, concretament a Madrid, es van detenir trenta-cinc persones i es van incautar dues-centes quaranta mil vuitanta-una pastilles.

44. Per tant, se sosté que aquestes xarxes aprofiten els canals de distribució que ja tenen consolidats en el mercat d'una altra droga per distribuir pastilles i, així, s'obté un plus de rendibilitat. Les nostres fonts posen com a exemple d'aquest tipus de convivència l'organització desarticulada en la ja esmentada operació *Pastilán*. En aquest cas, un cop venudes les pastilles als Estats Units, els diners obtinguts s'enviaven a la República Dominicana, des d'on els «correus» tornaven a Espanya transportant cocaïna i els beneficis de la venda de la cocaïna es tornaven a invertir en la compra de pastilles a Holanda.

45. L'única cosa que pot presentar alguna dificultat és aconseguir els contactes oportuns en els països productors, però els entrevistats no consideren que es tracti d'un escull insalvable.

ment, mentre que altres mercats —com el de la cocaïna— es caracteritzen perquè busquen l'obertura i la comercialització de la substància en països estrangers, l'èxtasi es regeix per la dinàmica del mercat interior, en què el fonamental és tenir present els tipus d'esdeveniments o circumstàncies que poden comportar un increment de la demanda.

Des d'aquesta perspectiva, l'estructura del mercat de l'èxtasi es pot definir bàsicament pel context en què funciona, el món de la «festa», i per la tipologia del seu protagonista, el consumidor que ven per autoproveir-se i/o obtenir un cert benefici. Aquestes mateixes característiques farien, per a alguns dels entrevistats, molt improbable un canvi substancial de l'estructura d'aquest mercat.

A partir d'aquesta caracterització general del mercat, les nostres fonts identifiquen tres tipus de xarxes, basant-se en els trets dels subjectes que les integren:

a) La xarxa basada en proveïdors que es mouen en l'ambient de la «festa» o en el món més genèric de l'oci. Aquests proveïdors són un referent immediat en el mercat local, mantenen una relació de mer client amb els productors i de vegades es «professionalitzen» (es dediquen exclusivament a aquesta activitat).

En aquesta categoria, que encaixaria a grans trets amb els perfils establerts per l'Observatori de Nous Consums, entrarien diversos grups de joves que viatgen a Holanda amb l'objectiu d'importar èxtasi. Des de la perspectiva policial aquests subjectes són principalment espanyols, tenen un nivell cultural mitjà, mantenen bones relacions socials i solen fer ostentació de riquesa.⁴⁶

b) La xarxa basada en estrangers que fixen la residència a Espanya, que ocasionalment o periòdicament poden comprar una quantitat determinada per distribuir-la o vendre-la.⁴⁷

Des de la perspectiva policial presenten més especialització que els traficants o distribuïdors autòctons; no és estrany que regentin o treballin en locals d'oci; tenen un nivell alt de formació, dominen diversos idiomes, són desconfiats i no fan ostentació de riquesa (solen invertir els beneficis

46. Si s'analitzen les dades estatals sobre detinguts per tràfic de drogues de síntesi (Ministeri de l'Interior, 1999 i 2000; OCNE, 2001-2002) s'observa que la nacionalitat que predomina és l'espanyola. Passa el mateix si consultem les dades estadístiques del laboratori de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (2000-2002): les persones detingudes o sancionades espanyoles entre el 2000 i el 2002 representen el 73% del total.

Concretament, les operacions policials solen afectar grups reduïts (entre una i tres persones), formats per jovent espanyol amb una edat de vint a vint-i-cinc anys. La presència de dones entre les persones detingudes és encara insignificant.

47. La policia esmenta específicament ciutadans de nacionalitat holandesa i destaca la seva progressiva implantació a la costa catalana, a llevant i a la Costa del Sol.

obtinguts en la compra d'immobles). Se'ls associa amb l'aparició de nivells incipients d'organització en el mercat.⁴⁸

c) Casos en què una organització que trafica amb un altre tipus de substàncies (haixix i cocaïna, principalment) aprofita la seva estructura ja consolidada per introduir pastilles i obtenir, d'aquesta manera, un benefici superior.

A partir de les entrevistes sembla que aquestes organitzacions poden fer diversos tipus d'operacions: fer una permuta del seu «producte habitual» per drogues de síntesi quan n'hi ha puntes de demanda; aprofitar el «viatge de tornada» dels «correus» que han utilitzat per exportar altres substàncies per importar pastilles des dels països productors, o organitzar «carregaments mixtos».⁴⁹

Hi ha dues qüestions més que paga la pena destacar. La primera, que aquestes diferents xarxes mantenen una certa competència entre elles, però el mercat és prou previsible com per a què no hi hagi manifestacions violentes d'aquesta competència. La segona, que les organitzacions delictives procedents de països de l'Est, molt estructurades, també sembla que s'hagin introduït, encara que com a activitat secundària, en el tràfic de drogues de síntesi aprofitant els laboratoris en el seu país d'origen.

4.2 Distribució i venda

4.2.1 La distribució i la menuda

Les entrevistes confirmen els tres nivells (baix, mitjà i institucionalitzat) de distribució i venda de pastilles que descriu l'Observatori de Nous Consums.

48. Els ciutadans anglesos, holandesos i belgues ocupen un lloc destacat en les dades estatals sobre detencions, encara que per sota d'espanyols i marroquins. La informació de l'OCNE (2001-2002) indica que les detencions dels ciutadans holandesos es relacionen tant amb el transport de quantitats petites o mitjanes, en qualitat de «correus», com amb la desarticulació de grups una mica més organitzats.

D'altra banda, cal destacar que les fonts policials identifiquen una variant dins d'aquesta categoria. Es tracta de grups d'origen magrebí que utilitzen els contactes de caràcter familiar o personal amb les colònies magrebines que viuen a Holanda per establir la connexió entre productors de pastilles i distribuïdors en el territori espanyol. Sempre segons aquestes fonts, a Catalunya es localitzarien col·lectius d'aquest tipus a la comarca d'Osona (Vic, Torelló, etc.).

49. Segons les fonts de duanes, els carregaments en què apareixen drogues de síntesi solen contenir de manera principal una substància «clàssica» (haixix, cocaïna). En el mateix sentit, cal indicar que el caràcter mixt dels decomisos és molt habitual en totes les confiscacions policials, per bé que es troben més casos de decomisos de diverses substàncies quan es desarticulen grups de traficants, és a dir, quan ens trobem amb formes més organitzades de tràfic (OCNE, 2001-2002).

Aquesta dinàmica sembla estar present també en el nivell de distribució. En aquest sentit, l'anàlisi de la mostra de sentències de l'Audiència Provincial de Barcelona posa de manifest que en la majoria de casos de tràfic de drogues de síntesi que van arribar a aquest tribunal, concretament el 46%, aquestes substàncies apareixien combinades amb altres drogues (principalment amb haixix i cocaïna).

Es pot veure una manifestació d'aquest tipus de tràfic en les estadístiques policials sobre detencions. Efectivament, quan els detinguts pertanyen a grups més amplis —la qual cosa es podria associar a una complexitat organitzativa més gran— sovint la seva nacionalitat és variada; per això, ressalta quantitativament la combinació de detinguts espanyols amb marroquins i colombians.

Segons els entrevistats, el distribuïdor «col·loca» les pastilles entre diversos venedors fent servir els seus contactes personals. Per aquest motiu, no sembla correcte pensar que hi hagi una xarxa de distribució molt organitzada, però sí que hi ha una ramificació complexa (que pot presentar diverses composicions d'acord amb els factors concrets que incideixin en els subjectes, el territori, etc.) fins a arribar a diferents i molts venedors a la menuda. S'intenta estructurar poc la distribució i la venda per evitar-ne la visibilitat i, en conseqüència, el control policial.

En el nivell que hem identificat com a institucionalitzat «es treballa» sobre comanda. El distribuïdor va rebent les comandes dels venedors i quan la quantitat és suficient (per exemple, cinc mil pastilles) fa la compra a una persona situada en el nivell superior. El distribuïdor mira d'evitar la competència a la zona on actua, encara que de vegades poden aparèixer-hi venedors esporàdics. El factor de l'especialització respecte de la substància és relatiu, això significa que poden haver-hi alguns distribuïdors especialitzats però normalment «es treballa» amb altres tipus de substàncies.

Pel que fa als nivells mitjà i baix, les nostres fonts coincideixen a descriure un perfil de venedor/consumidor jove, de sexe masculí, que distribueix petites quantitats de pastilles per autofinançar-se'n el consum. També en aquest nivell solen oferir-se, a més de les pastilles, altres substàncies estupefaents, principalment *speed* i haixix.⁵⁰

4.2.2 Visibilitat i llocs de venda

Les persones consultades no consideren difícil adquirir pastilles a locals i a festes. Aquesta opinió coincideix amb l'Informe número 3 de l'Observatori Espanyol sobre Drogues (2000), segons el qual la població escolar percep que la disponibilitat d'aquest tipus de droga va augmentant.⁵¹

Quant als llocs de venda de pastilles, s'associa principalment la venda a la menuda de drogues sintètiques amb el context de la «festa»,⁵² encara que indiquen que el normal és que les transaccions es facin a l'exterior dels locals, especialment als pàrquings. Se solen fer servir telèfons mòbils per acordar la transacció i el punt d'entrega.⁵³

50. Les fonts policials indiquen que, encara que aquest és el perfil predominant, en els darrers anys s'observa la introducció en la menuda de persones procedents del Marroc, Argèlia o de l'Àfrica subsahariana. Es pensa que això pot estar provocat per la disminució de les vendes d'altres substàncies.

51. Un 31% dels estudiants enquestats el 1994 i un 37,8% dels consultats el 1998 pensaven que seria molt fàcil aconseguir èxtasi. Aquest percentatge només està superat pel cànem, l'alcohol i els tranquil·litzants.

52. La percepció coincideix amb la informació que aporta el Pla nacional sobre drogues (1996, 30): un 69% dels entrevistats que havia consumit durant els dotze mesos previs a l'enquesta ho havia fet principalment a discoteques o sales de festa i un 26% a bars.

53. Aquesta forma de venda dificulta el control policial: els venedors canvien cada mes de mòbil, empren targetes prepagament, etc.

4.2.3 Dades relatives a les pastilles

A partir de diverses fonts d'informació consultades (Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, Energy Control, OCNE, Observatori de Nous Consums, etc.) es pot afirmar que en els darrers anys s'ha anat generalitzant i estabilitzant el consum d'MDMA.⁵⁴

Els resultats de les proves analítiques a què s'han sotmès les pastilles decomissades per la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra permeten afirmar que actualment les pastilles que es troben al mercat estan força estandarditzades, és a dir, que els comprimits presenten característiques molt similars: el principi actiu que es troba a la gran majoria de casos és l'MDMA;⁵⁵ en la major part dels casos els excipients utilitzats van ser la lactosa o la cel·lulosa;⁵⁶ la quantitat de principi actiu per dosi⁵⁷ és molt semblant a totes les mostres, que oscil·len entre 0,07 g i 0,09 g;⁵⁸ el grau de puresa de tots els comprimits sol estar al voltant del 30%, i el pes habitual d'una pastilla és de 0,25 g.

Un element que pot incidir en aquesta estandardització és el fet que la informació sobre composició i elaboració de pastilles és, com ja s'ha dit, de fàcil accés. D'altra banda, els especialistes també remarquen que la innovació en aquest camp és poc racional en termes econòmics: buscar noves composicions per produir efectes diferents en l'usuari és car i requereix molta especialització en el productor, el qual s'arrisca a perdre clientela si la nova pastilla produeix efectes negatius.

Quant als preus, el Cos Nacional de Policia i la resta de fonts policials consultades apunten una tendència general a la baixa. Actualment, els preus d'un comprimit poden variar entre 6 i 12 euros, depenent del lloc de compra i, fins i tot, del moment exacte de la compra (per exemple, les pastilles s'encareixen quan es compren a la discoteca i surten més barates, en canvi, a les zones més allunyades; al llarg d'una nit el preu també es pot alterar, etc.)

54. De l'anàlisi de les sentències de l'Audiència Provincial de Barcelona es dedueix que la substància més freqüent i important és l'MDA, seguida de les amfetamines.

En els darrers anys, tanmateix, es redueix la presència i la quantitat d'aquestes dues substàncies i comença a aparèixer, tímidament, l'MDMA.

55. Tant l'any 2001 com el 2002, aproximadament el 85% de les pastilles analitzades pel laboratori de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (2000-2002) contienien un únic principi actiu MDMA. A la resta de casos es van trobar amfetamines i molt residualment altres substàncies.

56. No s'ha detectat la presència de les substàncies que els mitjans de comunicació i l'imaginari popular associen a aquests comprimits (raticida, cafeïna, etc.).

57. La dada rellevant per conèixer el dany que poden fer les pastilles és la quantitat de principi actiu i no el grau de puresa, que és la dada més destacada pels mitjans de comunicació. Dues pastilles amb la mateixa quantitat d'MDMA (que produiran els mateixos efectes) poden tenir un grau de puresa diferent perquè una d'elles porti, per exemple, més lactosa.

58. Els especialistes consideren una quantitat «normal» fins a 0,09 g de principi actiu.

5. L'ACCIÓ POLICIAL SOBRE EL MERCAT DE DROGUES DE SÍNTESI

El mapa institucional d'actuació davant del tràfic de drogues és especialment complex a Catalunya. Als quatre cossos policials que hi ha (Cos Nacional de Policia, Guàrdia Civil, Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra i cossos de policies locals), s'ha d'afegir la presència al seu costat del Servei de Vigilància de Duanes, que són competents en algun sector del control del tràfic, la distribució i la venda de drogues. També l'organització judicial espanyola implica diversos nivells territorials i materials d'actuació en matèria de delictes relacionats amb la salut pública.⁵⁹

Aquesta pluralitat de cossos està motivada pel fet que a l'Estat espanyol hi ha tres nivells administratius —estatal, autonòmic i local— que tenen competències en matèria de seguretat.

De l'Administració de l'Estat depenen el Cos Nacional de Policia, la Guàrdia Civil i el Servei de Vigilància de Duanes. El Cos Nacional de Policia treballa bàsicament en els àmbits urbans i té atribuïda competència exclusiva en la investigació i la persecució de delictes relacionats amb la droga, així com en matèria de cooperació policial internacional. Les actuacions referents al control del tràfic de drogues i de la delinqüència organitzada són dutes a terme per un grup específic d'aquest cos: la Unitat de Drogues i Crim Organitzat (UDYCO), que té un àmbit d'actuació nacional però està descentralitzat en diverses capitals, una de les quals és Barcelona. Com s'ha indicat anteriorment, aquest cos té també competència exclusiva per a fer inspeccions a les indústries especialitzades en substàncies químiques, en aplicació de la Llei 3/1996, de 10 de gener, sobre mesures de control de substàncies químiques catalogades susceptibles de desviament per a la fabricació il·lícita de drogues.⁶⁰

59. En l'àmbit estatal trobem l'Audiència Nacional i els Jutjats Centrals del Penal. L'Audiència Nacional coneix els delictes de tràfic de drogues comesos per bandes o grups organitzats, que produeixen efectes en diverses províncies i tinguin assenyalada en el Codi penal una pena superior a cinc anys de presó. Els Jutjats Centrals del Penal actuen en els mateixos supòsits quan la pena prevista no supera els cinc anys. En qualsevol d'aquests casos, la instrucció dels processos és a càrrec dels Jutjats Centrals d'Instrucció.

Les audiències provincials coneixen els delictes d'aquest tipus que tinguin assenyalada una pena de més de cinc anys de presó, sempre que siguin comesos per organitzacions amb un àmbit d'actuació que no depassi el territori provincial.

Finalment, els jutjats penals limiten la seva activitat als partits judicials i coneixen els delictes assenyalats amb penes de fins a cinc anys de presó, sempre que no sobrepassin la competència territorial del jutjat. Els jutjats d'instrucció s'encarreguen de preparar els casos que enjudicien tant els jutjats del Penal com les audiències provincials.

El 1988 es va crear la Fiscalia Especial per a la Prevenció i la Repressió del Tràfic Il·legal de Drogues, dependent de la Unitat del Ministeri Fiscal. Té seu a Madrid i estén les seves funcions a tot el territori nacional. D'altra banda, en el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya se situa el fiscal delegat de la Fiscalia Especial esmentada i a cada audiència provincial també hi ha un fiscal que s'encarrega de la repressió del tràfic de drogues.

60. L'any 2001 es va crear la Unitat Central d'Inspecció d'Operadors (UCIO) amb la finalitat de controlar el sector i supervisar les unitats policials amb funcions d'inspecció. En relació amb això, cal destacar que la UCIO s'encarrega de designar les persones físiques i jurídiques que s'han de sotmetre a control durant un any.

La Guàrdia Civil és present en l'àmbit rural i en el mar territorial i té competència exclusiva en les actuacions encaminades a evitar i perseguir el contraban. També té assignada la custòdia de costes, fronteres, ports i aeroports. Les actuacions de control de tràfic de drogues les du a terme mitjançant dues unitats: en primer lloc, els Equips d'Investigació de Delinqüència Organitzada i Antidroga (EDO), que són grups especialitzats en la investigació i la persecució de la delinqüència organitzada, especialment la relacionada amb el narcotràfic, i que operen tant en l'àmbit central com el perifèric; en segon lloc, els grups antidroga, integrats en les unitats de policia judicial en el territori.

Cal afegir que tant les patrulles com els grups d'investigació de caràcter local del Cos Nacional de Policia i de la Guàrdia Civil participen, a la vegada, en el control dels nivells inferiors de distribució i venda de la droga en els territoris on encara no compleix funcions de policia integral la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra. Tanmateix, en aquests nivells de mercat, guanyen més importància els instruments de control de caràcter administratiu.

D'altra banda, el Servei de Vigilància de Duanes, que depèn de l'Agència Estatal d'Administració Tributària, és competent per perseguir els il·lícits administratius i penals en matèria de contraban que es cometin tant en l'interior del territori com a les seves fronteres, tant les intracomunitàries com les exteriors de la Unió Europea, encara que en la pràctica les actuacions del Servei de Vigilància de Duanes se centren en el control del contraban a alta mar i a fronteres exteriors.⁶¹

Pel que fa a l'àmbit autonòmic, i en referència específica al cas català, cal indicar que arran de l'aprovació de la Llei 10/1994, de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, i amb l'acord de la Junta de Seguretat de 27 de setembre de 1994, es va iniciar el que es coneix com el procés de desplegament territorial dels mossos d'esquadra. Aquest procés implica que la Policia autonòmica va assumint gradualment les funcions integrals en matèria de seguretat en el territori català: en el moment d'aquesta assumpció en una zona determinada els cossos estatals deixen d'exercir aquestes funcions i els seus efectius són substituïts pels del cos autonòmic. Això no obstant, a les zones on s'ha dut a terme el desplegament els cossos i les forces de seguretat de l'Estat mantenen les funcions que la llei els atorga en exclusivitat, entre aquestes, la repressió de la delinqüència organitzada que depassi l'àmbit territorial de la comunitat, o la vigilància de ports, aeroports i fronteres.

Aquest procés de desplegament encara no s'ha completat (manca assumir una part de l'Àrea Metropolitana, inclosa la ciutat de Barcelona i

Durant l'any 2002, la Prefectura de Barcelona del Cos Nacional de Policia va realitzar, a petició de la UCIO, la inspecció de quaranta empreses catalanes. Les actes aixecades no van presentar incidències.

61. S'ha de tenir present que els controls a les fronteres interiors s'han reduït amb la lliure circulació a la Unió Europea i la posada en marxa de l'espai Schengen.

les comarques de Tarragona),⁶² cosa que implica que en aquest moment hi ha dues composicions diferents del mapa policial en el territori català. En el territori del desplegament conviuen tots els nivells policials, mentre que en el territori on no ha arribat el desplegament concorren essencialment les forces de l'Estat amb les policies locals. Els mossos d'esquadra tenen en aquest últim competències d'actuació molt limitades.⁶³

Dins de l'estructura de què disposa la Policia de la Generalitat en matèria de drogues cal destacar dues comissaries generals: la Comissaria General d'Investigació Criminal, que s'encarrega de la persecució de les organitzacions criminals que operen a Catalunya, i la Comissaria General Territorial, que gestiona la competència operativa en el territori de desplegament en el control de la delinqüència no organitzada, de policia administrativa i de seguretat ciutadana.

Quant a les policies locals i a l'efecte del tema que ens ocupa, són remarcables les seves funcions de policia administrativa (la del control dels locals d'oci i la de control del consum d'estupefaents) i d'auxili a la resta de cossos policials en matèria de policia judicial. A causa del context geogràfic a què es refereix la nostra investigació, cal parar atenció al paper de la Guàrdia Urbana de Barcelona, que en aplicació de la Llei orgànica de seguretat ciutadana intervé activament en les dues funcions de control que acabem de dir i també té un paper rellevant en les detencions per tràfic de drogues de síntesi de petita i mitjana escala. Efectivament, diverses fonts fiscals i judicials mostren la importància de les policies locals en detencions per delictes contra la salut pública. La Memòria de la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 1997, per exemple, expressa que la Guàrdia Urbana de Barcelona va fer dues-centes disset de les detencions per delictes contra la salut pública, pràcticament les mateixes que la Guàrdia Civil (dues-centes vint-i-una).⁶⁴

Tot i que, com s'ha vist, tots els cossos policials tenen possibilitats d'actuació en els àmbits de repressió penal de conductes relacionades amb el tràfic, la distribució o la venda de drogues de síntesi, si tenim en compte la informació institucional i els testimonis dels entrevistats, es fa palès que aquest tipus d'operacions són minoritàries comparades amb les intervencions davant d'altres tipus de drogues.⁶⁵

62. Sí que s'ha completat, en canvi, la transferència de competències en matèria de control i vigilància del trànsit, que des de l'any 2000 executa la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra a tota la comunitat autònoma.

63. La competència que incideix més en el control del mercat de drogues de síntesi és la inspecció de locals d'oci, que exerceix el cos de Mossos d'Esquadra en el territori on no ha arribat el desplegament.

64. En el mateix sentit, l'anàlisi de les sentències de l'Audiència Provincial de Barcelona demostra que un 27,27% dels casos coneguts entre els anys 1995 i 2000 els processos tenien el seu origen en l'actuació de la policia local.

65. L'anàlisi de la mostra de sentències de l'Audiència Provincial de Barcelona demostra, per exemple, que els delictes per tràfic de drogues de síntesi tenen una presència molt limitada. En el període analitzat (1995-2000), la Secció Segona va dictar quatre-centes quaranta-dues sentències contra la salut

Les operacions policials de repressió del tràfic de drogues de disseny no solen derivar-se d'una investigació prèviament orientada cap a aquest àmbit, sinó de fonts d'informació externes, d'actuacions dirigides a un altre tipus de droga o d'activitats generals de seguretat ciutadana. Així, en el control del tràfic a gran escala, per exemple, les actuacions del Cos Nacional de Policia solen iniciar-se a partir d'informacions procedents de cossos supranacionals, com l'Europol, o a partir d'intercanvis d'informació operativa entre policies de diversos països (els contactes amb Holanda i els Estats Units, per exemple, són força freqüents). En el cas de les actuacions del Servei de Vigilància de Duanes, els decomisos de drogues de disseny estan associats normalment al descobriment de carregaments de substàncies «clàssiques» com ara cocaïna, heroïna o haixix. La informació extreta dels butlletins de l'OCNE (2001-2002) corrobora, a la vegada, la importància dels «carregaments mixtos» en els decomisos de drogues de síntesi. D'altra banda, molts dels decomisos de drogues de disseny fetes per la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, han tingut lloc quan la substància perseguida era diferent de l'èxtasi. Finalment, segons els entrevistats, no és infreqüent que les operacions policials s'iniciïn gràcies a la col·laboració d'informants (com és el cas de detinguts que ofereixen informació a canvi d'un tracte penal més favorable) o, fins i tot, de manera accidental.⁶⁶

En connexió amb l'anterior, cal indicar que moltes de les detencions per tràfic de drogues que arriben als tribunals es corresponen amb els nivells inferiors de mercat i es duen a terme per raó de controls policials de seguretat ciutadana o d'actuacions sobre el consum de drogues en zones d'oci o similars.⁶⁷ És a dir, es tracta de resultats derivats d'un control policial de tipus governatiu.

Des del nostre punt de vista, la presència reduïda de les drogues de síntesi en les operacions contra el tràfic de drogues s'explica per la confluència de diversos factors, com ara les mateixes característiques del mercat (baixa estructuració, importància de les rutes de distribució intracomunitàries, petites quantitats, etc.), que no faciliten l'aplicació de la normativa penal en tots els seus extrems,⁶⁸ o la lògica professional dels cos-

pública, de les quals només un 9,05% (quaranta-quatre casos) feien referència a aquest tipus de substàncies (les quals apareixien sovint en companyia d'altres). Les substàncies més freqüents en les sentències eren, ordenades de més a menys importància, la cocaïna, l'heroïna i l'haixix.

66. Un dels entrevistats ens va explicar un cas que va tenir lloc el 1999 a Lloret de Mar (Girona). La policia va assabentar-se d'un laboratori després que a la unitat hospitalària corresponent s'atengués un cremat. Segons sembla, l'individu es va accidentar en explotar el seu laboratori il·legal.

67. Molt poques de les actuacions que van acabar en sentència condemnatòria en els casos analitzats de l'Audiència Provincial de Barcelona es corresponen amb operatius policials importants. La majoria de casos són detencions d'una o dues persones joves al carrer, a la discoteca, a estacions d'autobusos o de tren, que transporten ells mateixos o en vehicles privats quantitats reduïdes de substàncies. Es tractava, en definitiva, de casos derivats del control habitual de seguretat ciutadana que fan els cossos policials al carrer.

68. És més complicada, per exemple, la tasca ja per si mateixa difícil de provar judicialment l'existència d'organitzacions, com remarcava de manera especial el fiscal especialitzat a Catalunya.

sos de seguretat que tendeix a valorar més les grans operacions de substàncies «clàssiques», amb decomisos de grans partides, ja que aporten a l'organització nivells més importants de legitimació.

Aquestes apreciacions no han de fer concloure que hi hagi una desatenció del mercat de drogues sintètiques. Passa que la intervenció sobre aquest mercat està endegada cap a àmbits de control governatiu o administratiu, concretament cap a la sanció del consum de drogues i la inspecció de locals d'oci. Un exemple d'aquesta tendència s'observa en l'activitat de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra: el 82% dels decomisos relatius a derivats amfetamínics efectuats per aquest cos entre el 2000 i 2002 es connecten amb intervencions administratives (vegeu la taula 7).

Taula 7. Tipus d'intervenció relacionada amb decomisos de derivats amfetamínics

	2000	2001	2002	Totals	
Administrativa (LO 1/92)	100	137	58	295	82%
Judicial	6	31	28	65	18%
Total	106	168	86	360	100%

Font: elaboració pròpia a partir de les analítiques del laboratori de Mossos d'Esquadra dels mesos d'octubre a novembre de 2001.

La connexió evident entre la venda i el consum de drogues de síntesi i els espais i les zones d'oci amb unes característiques determinades (*raves*, locals on «es punxa» música «màquina», macrofestivals, etc.) provoca que els cosos policials posin en marxa certes actuacions específiques. Així, es fan controls en els esdeveniments puntuals (macrofestivals); s'intenta localitzar i impedir, si això està emparat legalment, la realització de *raves*; es fan controls a les discoteques i a d'altres locals d'oci, de caràcter «sospitós», etc.

Tanmateix, la intervenció en aquests espais presenta algunes dificultats: hi ha problemes per aplicar la regulació penal i administrativa que sanciona directament la implicació dels locals amb el mercat de la droga,⁶⁹ les actuacions policials als locals de festa poden resultar extremadament conflictives i complexes,⁷⁰ no sempre es disposa de prou recursos poli-

69. Un entrevistat va indicar que «en les intervencions a locals per activitats relacionades amb drogues de síntesi no s'actua contra el local directament, ja que la sanció que recull la legislació administrativa requereix la tolerància del personal del local al consum de substàncies. Es tracta d'un element que requereix una conducta activa i que és difícil de provar a causa de les mateixes característiques del consum de pastilles (fàcil de prendre) i per les precaucions que adopta el personal. Això no obstant, es pot intervenir al·legant altres extrems sancionables previstos a la llei (per exemple, s'actua contra els *afters* per incompliment d'horaris)».

70. Les intervencions policials a locals d'oci poden ser molt conflictives pel nombre de gent implicada, per les possibles reaccions associades al consum d'alcohol o drogues, etc. Segons les nostres fonts, algunes actuacions policials en *raves*, per exemple, han estat molt problemàtiques (hi ha hagut trets, hi han intervingut helicòpters, etc.).

cials per intervenir en locals o festes de grans dimensions, de vegades de l'actuació policial deriven efectes perversos, etc.⁷¹

Com a conseqüència d'aquestes dificultats, l'actuació de control administratiu s'ha desplaçat cap a un altre tipus de qüestions: inspecció dels elements de seguretat dins dels locals (en aplicació, per exemple, de la normativa sobre emergències), supervisió de les llicències d'activitat d'aquests locals, aplicació de les mesures legals destinades a la protecció de menors, etc.⁷²

Aquest tipus de pressió administrativa sobre els locals sembla que constitueix un element de dissuasió eficaç. En aquest sentit, la majoria dels entrevistats considera que els empresaris, davant de la possibilitat de tancament del seu local o d'una altra sanció, articulen les mesures necessàries per evitar la venda i el consum de pastilles als seus locals. Una prova d'això és, segons les mateixes fonts, que en molts locals han millorat les mesures de seguretat privada per controlar aquestes conductes.

Pels mateixos motius esmentats abans, l'actuació policial s'ha desplaçat a l'exterior dels locals i actuen als pàrquings o en els punts d'accés a les zones d'oci (carretera, estacions de tren, etc.). En aquest cas, l'activitat policial té com a objectiu la sanció del consum de drogues.⁷³ Per exemple, els caps de setmana s'organitzen operatius puntuals en zones d'oci per controlar els consums d'alcohol i drogues il·legals.⁷⁴

6. CONCLUSIONS

A partir de la mirada que fan les institucions, s'entreveuen dues realitats amb relació al tràfic de drogues de síntesi a la ciutat de Barcelona i en el seu context regional. D'una banda, sembla que ens trobem davant d'un

71. Reproduïm l'exemple que ens va posar un entrevistat. «En una època l'activitat policial es va adreçar cap a les companyies privades d'autobusos que feien els transports de gent jove a les discoteques connectades amb l'ambient «màquina» i que presentaven una gran tolerància cap a la venda de drogues de síntesi en els trajectes o, fins i tot, intervenien en la venda. Aquestes intervencions incidien en l'àmbit de la seguretat del trànsit; davant de la pressió, els joves consumidors optaven per utilitzar els seus vehicles particulars per evitar el control policial. Com és lògic, això va ocasionar les queixes dels pares cap a l'actuació de la policia... Com a conseqüència d'això, es va adoptar una doble estratègia, pressionar les discoteques per a què no contractessin els serveis dels transports privats, intentant establir alternatives de transport públic, i desviar el control policial cap als pàrquings de les discoteques».

72. En aquest darrer cas, per exemple, les derivades de la Llei 20/1985, de 25 de juliol, de prevenció i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència.

73. Encara que d'aquestes actuacions policials poden derivar també detencions per tràfic de drogues quan les quantitats de drogues que es trobin depassin els límits establerts per la jurisprudència.

74. Aquests operatius, que reben denominacions diverses («dissabtes tranquils», «brisa», etc.) suposen el desplegament d'efectius policials (habitualment de la policia local i dels mossos d'esquadra) en aquestes zones per fer controls massius d'alcoholèmia i de consums. Aquest tipus d'operacions sol intensificar-se en l'època estiuenca. Les forces de seguretat de l'Estat, per exemple, el 1999 i el 2000, van posar en pràctica les anomenades campanyes d'estiu contra el tràfic i el consum de drogues (Pla Nacional sobre Drogues, PNSD, 2002).

espai geogràfic de trànsit en el qual podrien actuar operadors internacionals organitzats. D'una altra, s'observa un mercat intern que s'acomoda de manera dinàmica a les demandes d'uns consumidors relacionats amb l'espai i el temps de la «festa».

En el primer cas, no sembla que Barcelona sigui avui dia un centre d'activitat de grans xarxes dedicades al tràfic de drogues a escala internacional i/o al blanqueig de diners que en provingués. Però la seva situació geogràfica sí sembla que afavoreixi la circulació per les seves rodalies de «correus» que es poden moure cap a altres zones del territori espanyol o que es puguin dedicar a proveir «l'estabilitzat» mercat català. En el segon cas, unes «bones vacances» als Països Baixos o un petit laboratori permeten obtenir uns beneficis substanciosos amb un risc relativament escàs. Les connexions entre tots dos nivells de tràfic no sembla que sovintegin però manquem de dades per poder assegurar-ho taxativament.

El que ens sembla clar és que hem de conèixer més bé aquestes realitats, que ens cal una més bona sistematització de la informació policial i de la procedent d'altres fonts sobre el tràfic de pastilles. A aquest efecte sembla necessari preparar els sistemes informàtics i estadístics per recollir les dades correctament, de manera que puguem ajustar més bé la nostra visió sobre la realitat. Al llarg d'aquest text hem posat de manifest alguns dels problemes que presenta aquesta informació, i també —almenys així ho creiem— hem subratllat alguns indicadors rellevants en les dinàmiques del mercat que s'haurien de poder analitzar amb una mica de continuïtat amb l'assistència d'aquestes eines. D'aquesta manera, seria possible complementar la informació procedent d'altres instruments —com la que deriva de l'Observatori de Nous Consums de drogues en l'àmbit juvenil—, que presenten una orientació diversa però que, al capdavall, conflueixen sobre un mateix fenomen.

També ens sembla racional una demanda feta, amb certa insistència, pels mateixos professionals entrevistats: la millora i l'enfortiment dels mecanismes de coordinació entre els cossos policials.⁷⁵ Es tracta d'un

75. En l'aspecte quotidià, que se situa més enllà dels mecanismes formals establerts, i pel que fa a la repressió del tràfic de drogues, la coordinació d'investigacions es fa a través dels comandaments policials dels cossos, la qual cosa la fa extraordinàriament sensible al clima polític i/o institucional del moment. En l'àmbit d'activitat de les unitats especialitzades, malgrat que la majoria dels cossos descriuen una bona relació personal entre els seus comandaments, s'indica que hi ha una mica de recel en l'intercanvi d'informació per por que no hi hagi infiltracions que obstrueixin o facin fracassar la investigació iniciada.

Aquesta situació afecta tant els cossos policials amb competències concorrents en l'àmbit d'actuació estatal (Cos Nacional de Policia i Guàrdia Civil) com als cossos autonòmic i locals; però en aquests darrers casos les organitzacions policials es queixen, a més, que les policies estatals mantenen una reserva excessiva al voltant de les informacions que provenen de l'àmbit internacional (DEA, Interpol, Europol, etc.) i que podrien ser molt útils a les seves investigacions.

El Servei de Vigilància de Duanes (SVA) sembla que és una excepció d'aquests problemes de coordinació. Aquest organisme té un contacte habitual amb la Fiscalia i fan les actuacions conjuntament amb el Cos Nacional de Policia o amb altres cossos per assegurar que les conductes identificades es puguin

problema «clàssic» però que potser s'accentua per les conseqüències naturals de la redefinició del model policial a Catalunya. En aquest punt, creiem que les característiques del mercat —aquestes dues realitats que acabem de descriure— generen uns camps d'actuació prou diversificats (encara que no necessàriament desconnectats entre si) com per a què totes les parts implicades puguin estar afavorides per aquesta millora en la coordinació.

Així mateix trobem interessant que les institucions, fins i tot les de caràcter policial, comencin a reflexionar sobre el paper que poden desenvolupar en una estratègia dirigida a la disminució de riscos. Les mateixes fonts oficials han ressaltat de manera unànime que les característiques del mercat de drogues de síntesi el fan bastant immune a les meres estratègies de control policial del tràfic i del consum.⁷⁶ És molt probable que aquesta reflexió no condueixi a canvis substancials en el tipus d'accions policials que cal endegar, però sí que hauria de mantenir almenys l'atenció sobre les seves possibles conseqüències no desitjades, és a dir, sobre si suposen l'augment d'un altre tipus de riscos per al consumidor d'aquestes substàncies.

Finalment, creiem que és oportú disposar de prescripcions actualitzades de l'evolució dels mercats de drogues de síntesi en diversos països europeus. Haver compartit amb els nostres col·legues italians i holandesos aquesta experiència de recerca no solament ens ha permès comparar les dinàmiques dels nostres mercats respectius sinó que també ens ha convençut que alguns dels seus factors només es poden explicar i tractar des de l'òptica dels grans espais regionals «en construcció».

BIBLIOGRAFIA

ANGLADA, F. *et al.* «Les dérivés amphétaminiques en Suisse et dans le monde». *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique et Scientifique*, LV, 4, 2002; p. 465-490.

perseguir, tant com a delictes de contraban (que són de la seva competència) com en qualitat de delictes de tràfic de drogues (que són competència d'altres cossos). Aquest nivell òptim de relació té a veure, a parer nostre, amb tres elements que ofereix l'SVA als cossos policials: en primer lloc, es tracta d'un servei que està més ben preparat i que disposa de més mitjans tècnics per dur a terme confiscacions a l'alta mar; en segon lloc, l'SVA controla un volum important d'informació comercial que interessa als cossos policials; finalment, els integrants de l'SVA mantenen bones relacions personals amb els comandaments superiors i intermedis dels altres cossos.

Pel que fa al control del mercat del consum i del petit tràfic, la col·laboració sembla que està més normalitzada. Així, el Cos Nacional de Policia destaca la col·laboració amb les policies locals en el control de locals i zones d'oci, especialment de la Guàrdia Urbana de Barcelona; d'altra banda, els Mossos d'Esquadra indiquen que hi ha col·laboració i coordinació amb les policies locals en els operatius de control de drogues.

76. Per exemple, es reconeix que la pressió policial suposa canvis en els llocs i en les pautes de consum però que no implica, necessàriament, que disminueixi.

- AVUI. «Un noi de 19 anys mor al carrer per una sobredosi de drogues de síntesi». *Avui*, 3 de juny de 2002.
- BARRUTI, M.; DÍAZ, A.; PALLARÉS, J. *Observatori de Nous Consums de Drogues en l'Àmbit Juvenil. Informe 2001*. Barcelona: Associació Institut Genus, 2002.
- BARRUTI, M.; DÍAZ, A.; PALLARÉS, J. *Observatori de Nous Consums de Drogues en l'Àmbit Juvenil. Informe 2002*. Barcelona: Associació Institut Genus, 2003.
- BERGER, P.; LUCKMANN, T. *La construcción social de la realidad*. Madrid: H. F. Martínez de Murguía - Editores, 1986.
- CABRERA, R. «Las drogas de diseño en nuestro medio. Análisis de algunos datos». A: D. A. *Socidrogalcohol. Jornadas Nacionales: avances en drogodependencias*. Madrid: Institut Nacional de Toxicologia, 1992, p. 211-216.
- CAMI MORELL, J. «Síntesis clandestina de drogas: pasado, presente y futuro». *Medicina Clínica*, 95, 9, 1990, p. 344-347.
- CAPDEVILA, M. *MDMA o el éxtasis químico*. Barcelona: Los Libros de la Liebre de Marzo, 1995.
- CAPELL, J.M. «Les drogues de disseny: el seu consum entre els joves». *Fòrum*, 1, 1995, p. 94-98.
- CATALUNYA. GENERALITAT. DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT; DEPARTAMENT D'INTERIOR. *Joventut i Seguretat a Catalunya. Enquesta als joves escolaritzats de 12 a 18 anys*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2001.
- CATALUNYA. GENERALITAT. DEPARTAMENT D'INTERIOR. *Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya. Edició 2000*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2001.
- CIÉRCLES, M. «La festa on va morir un jove per consum d'èxtasi complia les normes de seguretat». *Avui*, 22 de maig de 2002.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1994*. Madrid: Direcció General de la Policia, 1995.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1995*. Madrid: Direcció General de la Policia, 1996.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1996*. Madrid: Direcció General de la Policia, 1997.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1997*. Madrid: Direcció General de la Policia, 1998.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1998*. Madrid: Direcció General de la Policia, 1999.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuacions contra el tràfic il·lícit de drogues, 1999*. Madrid: Direcció General de la Policia, 2000.

- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Estadística anual sobre actuaciones contra el tràfic il·lícit de drogues, 2000*. Madrid: Direcció General de la Policia, 2001.
- COMISSARIA GENERAL DE POLICIA JUDICIAL. *Situación del Tráfico ilícito de drogas en España. Año 2001. Actuaciones del Cuerpo Nacional de Policía*. Madrid: Direcció General de la Policia, 2002.
- COSTA-PAU, M. «El 17% de los jóvenes con sobredosis de “éxtasis” líquido llega al hospital en estado de coma profundo». *El País*, 23 de maig de 2002.
- DE BENITO, E. «El consumo de “éxtasis” causa daños de larga duración en la memoria y en la capacidad motora». *El País*, 12 de juliol de 2002.
- DE LA FUENTE *et al.* «Epidemiología del consumo de drogas de diseño en España». *Medicina Clínica*, 108, 2, 1997, p. 54-61.
- DOMÍNGUEZ, J.L.; GONDRA, B.J.; VALLÉS, M.D. «Normas, planes y opiniones. Materiales sobre la política catalana en materia de drogas». A: ARANA, X.; MARKEZ, I.; VEGA, A. [coords.]. *Drogas. Cambios sociales y legales ante el tercer milenio*. Madrid: Dykinson, 2000, p. 47-81.
- EL PAÍS. «Los médicos encuentran gran cantidad de pastillas en el cuerpo del joven muerto por sobredosis». *El País*, 22 de maig de 2002(a).
- EL PAÍS. «Un joven muere en Barcelona tras haber consumido drogas sintéticas». *El País*, 3 de juny de 2002(b).
- EL PAÍS. «La ONU se reafirma contra la legalización de las drogas». *El País*, 17 d'abril de 2003.
- ESCRIBANO, M. «Los mercados de droga ilegales». *Revista Económica*, 8, 1991, p. 101-138.
- ESTEBAN MALO, A. «Las drogas de síntesis desde el punto de vista clandestino» [ponència presentada en els «I Encuentros Profesionales en Drogodependencias. Drogas de Síntesis»]. Aranjuez, 1997.
- EUROPOL. *Informe de la Unión Europea sobre elaboración y tráfico de drogas 1999/2000*. La Haia: Europol, 2000.
- FERNANDES, L. «Acteurs et territoires psychotropiques: Ethnographie des drogues dans une périphérie urbaine». *Déviance et Société*, 26, 4, 2002, p. 427-441.
- FERNÁNDEZ, J. «La nueva geografía del narcotráfico». *Milenio*, 292, 2003, p. 10-19.
- FISCALIA DEL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTÍCIA DE CATALUNYA. *Memoria 1997*. Barcelona: Fiscalía del Tribunal Superior de Justicia de Catalunya, 1998.
- GALLEGU, J.I. *Los delitos de tráfico de drogas II*. Barcelona: J.M. Bosch Editor, 1999.
- GAMELLA, J.; ÁLVAREZ, A. *Las rutas del éxtasis: drogas de síntesis y nuevas culturas juveniles*. Barcelona: Ariel, 1999.
- GIMENO, A. «Generalitat y Ayuntamiento abogan por limitar la organización de macrofestivales». *La Vanguardia*, 22 de maig de 2002(a).
- GIMENO, A. «Nueva muerte por drogas de síntesis». *La Vanguardia*, 3 de juny de 2002(b).

- GIMENO, A.; RICOU, J. «Éxtasis mortal en Barcelona». *La Vanguardia*, 21 de maig de 2002.
- HERRERO, S. «Tratamiento legal de la MDMA y otras drogas psicoestimulantes en el nuevo Código Penal español de 1995». A: BOBES, J.; LORENZO, P.; SAIZ, P.A. [coords.]. *Éxtasis (MDMA): Un abordaje comprensivo*. Barcelona: Masson, 1997, p. 229-254.
- MARLASCA, M. «El cartel de Israel». *Interviú*, 16 de desembre de 2002.
- MEDIAVILLA, M.; LÓPEZ, G. «Las secuelas neurológicas del “éxtasis”». *El País*, 7 de desembre de 1999, p. 31.
- MINISTERI DE L'INTERIOR. *Anuario Estadístico 1997*. Madrid: Ministeri de l'Interior; Secretaria General Tècnica, 1998.
- MINISTERI DE L'INTERIOR. *Anuario Estadístico 1998*. Madrid: Ministeri de l'Interior; Secretaria General Tècnica, 1999.
- MINISTERI DE L'INTERIOR. *Anuario Estadístico 1999*. Madrid: Ministeri de l'Interior; Secretaria General Tècnica, 2000.
- MINISTERI DE L'INTERIOR. *Anuario Estadístico 2000*. Madrid: Ministeri de l'Interior; Secretaria General Tècnica, 2001.
- OBSERVATORI ESPANYOL SOBRE DROGUES. *Informe núm. 1*. Madrid: Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, 1998.
- OBSERVATORI ESPANYOL SOBRE DROGUES. *Informe núm. 2*. Madrid: Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, 1999.
- OBSERVATORI ESPANYOL SOBRE DROGUES. *Informe núm. 3*. Madrid: Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, 2000.
- OBSERVATORI ESPANYOL SOBRE DROGUES. *Informe núm. 4*. Madrid: Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, 2001.
- OBSERVATORI ESPANYOL SOBRE DROGUES. *Informe núm. 5*. Madrid: Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, 2002.
- OCNE. *Boletín de actuaciones por tráfico de estupefacientes*. Madrid: Oficina Central Nacional d'Estupefaents, núm. 2001-2002.
- PALMA, J.M. «El concepto de “grave daño a la salud” en el artículo 344 del Código Penal. Especial consideración del “éxtasis”». *Cuadernos de Política Criminal*, 58, 1996, p. 177-197.
- PARLAMENT DE CATALUNYA. *Moció 175/VI del Parlament de Catalunya, sobre política de drogodependències*, Barcelona: Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, 318, 2002, p. 34.
- PÉREZ, Y. *et al.* «Drogas de diseño». *Revista ROL de Enfermería*, 242, p. 51-55.
- PLA NACIONAL SOBRE DROGUES. *Encuesta a la población escolar*. Madrid: Ministeri de l'Interior, 1996.
- PLA NACIONAL SOBRE DROGUES. *Balance 2001*. Madrid: Ministeri de l'Interior, 2002.
- POLICIA DE LA GENERALITAT-MOSSOS D'ESQUADRA. *Actuacions dels Mossos d'Esquadra contra el tràfic il·lícit de drogues. Any 2000*. Barcelona: Divisió Central d'Investigació Criminal, 2001.
- POLICIA DE LA GENERALITAT-MOSSOS D'ESQUADRA. *Base de dades del laboratori de policia científica*. Barcelona: Divisió Central d'Investigació Criminal [document Acces], 2000-2002.

- QUIRION, B. «Réduction des méfaits et gestion des risques: les frontières normatives entre les différents registres de régulation de la pratique psychotrope». *Déviante et Société*, 26, 4, 2002, p. 479-495.
- RECIO, J.L. *Las drogas en España hoy: Encuesta Nacional sobre drogas 1997-98*. Madrid: Editorial Complutense, 2001.
- REDACCIÓN. «Desarticulació d'una xarxa de distribució de drogues sintètiques», *Mossos*, núm. 20, febrer, 2003.
- RICART, M. «Los jóvenes no dicen «no» a las drogas». *La Vanguardia*, 6 de juny de 2002.
- RICART, M.; CORBELLA, J. «El 80% de los jóvenes que sufren sobredosis de drogas ha mezclado varias sustancias». *La Vanguardia*, 23 de maig de 2002.
- RÍOS, P. «La juez requiere a las administraciones para aclarar una muerte por «éxtasis»». *El País*, 28 de maig de 2002.
- RODRÍGUEZ, J.A. «Las muertes por sobredosis de droga han descendido un 59% desde 1999». *El País*, 24 de maig de 2002.
- RODRÍGUEZ, J.A. «Intervenidas 644.000 pastillas de éxtasis en una operación internacional con 67 detenidos». *El País*, 24 de gener de 2003.
- ROMO, N. *Mujeres y drogas de síntesis: género y riesgo en la cultura del baile*. Donostia: Tercera Prensa, 2001.
- WORLD CUSTOMS ORGANIZATION. *Customs and Drugs. Annual Report 2001*. 2002.